

knihovna programátora

- Učebnice pro ty, kteří nechtějí zůstat obyčejnými kodéry, ale chtějí se stát špičkovými architekty
- Probírá novinky Javy 8, které ovlivňují návrh architektury programu
- Soustředí se na návrh programů a osvojení klíčových architektonických zásad
- Vysvětluje a procvičuje návrhové vzory, refaktoraci kódu, vývoj řízený testy a další oblasti, které běžné učebnice ignorují
- Vše průběžně procvičuje na příkladech řešených spolu se čtenářem
- Doporučená učebnice na řadě středních škol i univerzit

RUDOLF PECINOVSKÝ

Java 8

Úvod do objektové architektury
pro mírně pokročilé

Java 8

úvod do objektové architektury
pro mírně pokročilé

Rudolf Pecinovský
2014

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **trestně stíháno**.

Rudolf Pecinovský

Java 8

Úvod do objektové architektury pro mírně pokročilé

TIRÁŽ TIŠTĚNÉ PUBLIKACE

Vydala Grada Publishing a.s.
U Průhonu 22, Praha 7
jako svoji 5670. publikaci

Odborní lektoři:

doc. Ing. Pavel Herout, Ph.D.,
doc. MUDr. Jiří Kofránek, CSc.,
doc. Ing. Vojtěch Merunka, Ph.D.,
doc. Ing. Miroslav Virius, CSc.

Odpovědný redaktor: Martin Vondráček, Ladislava Soukupová

Návrh vnitřního layoutu: Rudolf Pecinovský

Zlom: Rudolf Pecinovský

Počet stran 656

První vydání, Praha 2014

Vytiskla tiskárna PROTISK, s. r. o.

V knize použité názvy mohou být ochrannými známkami nebo registrovanými ochrannými známkami příslušných vlastníků.

Copyright © Grada Publishing, a.s., 2014

Cover Photo © fotobanka Allphoto.cz

ISBN 978-80-247-4638-8

TIRÁŽ ELEKTRONICKÉ PUBLIKACE

ISBN 978-80-247-9480-8 (ve formátu PDF)

ISBN 978-80-247-9481-5 (ve formátu EPUB)

*Mé ženě Jarušce a dětem
Štěpánce, Pavlínce, Ivance a Michalovi*

Stručný obsah

Skrytí spoluautoři	22
Úvod	23
Část I: Vývojové prostředí	29
1. Co byste měli znát z prvního dílu	30
2. Vývojové prostředí <i>NetBeans</i>	46
3. Projekty v <i>NetBeans</i> – Library	76
4. Vytváříme nový projekt – AHA	99
5. Práce na připraveném projektu – Elevator	111
6. Spolupráce projektů – Vehicle	138
7. Testovací třída – VehicleTest , Robot	162
8. Ladění programů – Robot	190
Část II: Vylepšování architektury	201
9. Program ve výjimečné situaci	202
10. Návrhový vzor <i>Tovární metoda</i>	228
11. Návrhový vzor Stav – Robot4	243
12. Návrhový vzor Stavitel – RingBuilder	260
13. Návrhový vzor <i>Dekorátor</i> – SmoothVehicle	284
14. Implicitní implementace – RingVehicle , ControlledVehicle	300
15. Generické datové typy a metody	320
16. Pokročilejší práce s typovými parametry	342
17. Funkční interfejsy a lambda-výrazy	358
18. Rekurzivní volání	386
19. Interní datové typy	397
20. Kontejnery a datovody	424

Část III: Dědění implementace 455

21. Podrobnosti o konstruktorech tříd a instancí	456
22. Úvod do dědění implementace: Mother – Daughter – Granddaughter	473
23. Zakrývání atributů a metod	498
24. Virtuální metody a jejich přebíjení	515
25. Pasti a propasti dědění implementace	532
26. Vytváříme rodičovskou třídu – ARobot1	555

Část IV: Další užitečné programové konstrukce 575

27. Učíme program přemýšlet	576
28. Ještě jednu rundu, prosím	603
29. Další důležité datové struktury	619
30. O čem jsme ještě nehovořili	638
Rejstřík	642

Podrobný obsah

Skrytí spoluautoři	22
Úvod	23
Komu je kniha určena	23
Koncepte knihy	23
Co se naučíte, uspořádání knihy	24
Programovací jazyk	25
Potřebné vybavení	25
Doprovodné projekty	26
Doplňková literatura	26
Použité konvence	27
Místní nabídka	27
Formátování	27
Odbočka	28
Část I: Vývojové prostředí	29
1. Co byste měli znát z prvního dílu	30
1.1 Přehled látky prvního dílu	30
1.2 Definice × deklarace	31
1.3 Co je to objekt	31
1.4 Datový typ, třída, class-objekt	32
1.5 Zpráva × metoda, polymorfismus	33
1.6 Rozhraní × interfejs	33
1.7 Zapouzdření a skrývání implementace	34
1.8 Datové typy a jejich dědění	35
Vlastní instance třídy a mateřská třída objektu	36
LSP – Liskov Substitution Principle	36
Přetěžování × přebíjení × zakrývání metod	37
1.9 Odkazové a hodnotové datové typy	38
1.10 Návrhové vzory	38
1.11 Modul × komponenta × knihovna × framework	40
Modul	40
Komponenta	40
Knihovna	41
Framework	41
1.12 Změny šablon	42
1.13 Knihovna CanvasManager	44
1.14 Shrnutí – co jsme se naučili	44
2. Vývojové prostředí <i>NetBeans</i>	46
2.1 Instalace	47
Instalace pro <i>Windows</i>	48
2.2 První spuštění	50

2.3	Aplikační okno, panely a karty	51
	Změny rozměrů panelů	53
	Minimalizace a obnovení panelů a karet	53
	Další možnosti	53
2.4	Otevření existujícího projektu	53
2.5	Navigátor a jeho ikony	57
2.6	Úprava nastavení prostředí	57
2.7	General – obecná nastavení	58
2.8	Editor – nastavení editoru	59
	Karta General	59
	Braces Matching	59
	Camel Case Behavior	59
	Search	59
	Karta Folding	60
	Karta Formatting	60
	Karta Code Completion	61
	Language	61
	Karta Code Templates	62
	Karta Hints	63
	Karta Highlighting	63
	Karta Macros	63
	Karta OnSave	64
	Karta Spellchecker	64
2.9	Fonts & Colors – nastavení písma a barev	64
	Nastavení písma	64
	Vybarvení komentářů	65
2.10	Keymap – klávesové zkratky	67
2.11	Java – nastavení pro Javu	67
2.12	Team	67
	Karta Action Items	67
2.13	Appearance – nastavení vzhledu	67
	Karta Document Tabs	68
	Karta Windows	69
	Karta Look and Feel	69
2.14	Miscellaneous – zbylá nastavení	69
	Karta CSS Preprocessors	70
	Karta Diff	70
	Karta Files	70
	Karta Output	70
	Karta Terminal	71
2.15	Nastavení panelů nástrojů	71
2.16	Export a import nastavení	72
	Export	73
	Import	73
2.17	Shrnutí – co jsme se naučili	74
3.	Projekty v NetBeans – Library	76
3.1	Balíčky programů tohoto dílu	76
3.2	Balíčková struktura knihovny	77
3.3	Složky se zdrojovými soubory	77
3.4	Balíčky na kartě projektů	80
3.5	Práce s balíčky	81
	Vytvoření nového balíčku	81
	Přesun tříd mezi balíčky	82
	Importy z vlastního balíčku	85

	Přejmenování balíčku	85
3.6	Překlad a sestavení projektu	87
3.7	Programátorská dokumentace (API)	87
	Dokumentace při psaní kódu	87
	Možnosti okna dokumentace	88
	Samostatná karta dokumentace	89
	Vytvoření dokumentace projektu	89
3.8	Karta souborů	90
3.9	Vlastnosti projektu	91
	Stránka Sources	91
	Stránka Libraries	92
	Stránka Compiling	92
	Stránka Documenting	92
	Stránka Run	93
3.10	Přejmenování projektu	93
3.11	Definice projektu jako knihovny	94
3.12	Shrnutí – co jsme se naučili	96
4.	Vytváříme nový projekt – AHA	99
4.1	Vytvoření nového projektu	99
4.2	Spuštění aplikace	103
4.3	Vytvoření kopie třídy	103
4.4	Nápověda při psaní kódu	104
4.5	Zadání spouštěcí třídy projektu	105
4.6	Spouštěcí konfigurace	106
4.7	Vytvoření a spuštění aplikace	107
4.8	Paralelní spuštění více aplikací	108
4.9	Shrnutí – co jsme se naučili	109
5.	Práce na připraveném projektu – Elevator	111
5.1	Poloprázdná třída a metoda	111
5.2	Zadání	112
5.3	Analýza problému	113
	Sjednocení různých řešení	113
	Implementované interfejsy	114
	Okolí	114
	Konstruktory	115
	Dva přístupy k řešení problému	116
	Potřebné metody	117
5.4	Interfejs IElevator	118
5.5	Vzorový projekt	120
5.6	Testovací třída	121
	Přizpůsobující se společná testovací třída	121
	Inicializace a finalizace bloku testů v dané třídě	122
	Třídy jako objekty – class-objekt třídy	123
	Zafixování testované třídy	123
	Vynechání konkrétního testu	124
	Spuštění a vyhodnocení testů	125
5.7	Definice vlastní třídy	126
	Atributy	126
	Konstruktory a metody interfejsů IPaintable a IMovable	127
	Interfejs a data	128
	Postup při návrhu metod deklarovaných v interfejsu IElevator	129
	Metoda goTo(int) – předejhra	129
	Metody floor2y(int) a y2floor(int)	129

	Metoda <code>goTo(int)</code> – realizace	130
	Metoda <code>comeTo(IMovable)</code>	130
	Metoda <code>enter(IMovable)</code>	130
	Metody <code>exitLeft()</code> a <code>exitRight()</code>	131
	Test převozu pasažéra	131
	Metody <code>transportRight(IMovable, int)</code> a <code>transportLeft(IMovable, int)</code>	132
5.8	Porovnání řešení	132
5.9	Práce s více soubory	135
5.10	Shrnutí – co jsme se naučili	136
6.	Spolupráce projektů – <code>Vehicle</code>	138
6.1	Zadání	138
6.2	Vytvoření nové třídy	139
	Zakomentování a odkomentování částí kódu	141
6.3	Dokumentace balíčku	141
6.4	Použití frameworku či knihovny	143
	Třída <code>IO</code> jako aplikace návrhového vzoru <i>Fasáda</i>	144
	Zkopírování zdrojových souborů	144
	Podporované způsoby připojení potřebného projektu	144
	Připojení celého potřebného projektu	145
	Přidání JAR-souboru mezi knihovny	146
	Přidání propojení na knihovnu	148
6.5	Oprava špatného nastavení	149
	Nevytvořený JAR-soubor	150
	Přestěhování souborů na jiné místo disku	150
6.6	Poloautomatická implementace interfejsu	150
6.7	Konstruktory	151
	Poloautomatická generace konstruktoru	151
	Poloautomatické doplnění komentářových značek	152
	Doplnění těl konstruktorů	153
	Dokončení těla konstruktoru	153
	Výraz → lokální proměnná	155
	Lokální proměnná → atribut	156
6.8	Rychlý test	157
6.9	Historie změn	158
	Podrobnosti o barvách	159
6.10	Shrnutí – co jsme se naučili	161
7.	Testovací třída – <code>VehicleTest</code>, <code>Robot</code>	162
7.1	Vytvoření	162
7.2	Obsah testovací třídy	165
	Inicializace a finalizace	165
	Těla poloprázdných metod	165
7.3	Šablona testovací třídy	166
	Parametry anotace <code>@Test</code>	167
7.4	Využití služeb třídy <code>IndentingReporter</code>	167
	Popis některých metod	168
	Použití odsazení	173
	Získání názvu spouštěného testu	173
7.5	Spuštění testů	175
	Spuštění konkrétního testu	175
	Spuštění všech testů dané třídy	175
	Spuštění všech testů projektu	176
7.6	Definice inicializačních a finalizačních metod	176
	Získání správce plátna	177
	Lokální proměnná → statická konstanta	177

7.7	Nechtěné automatické doplnění identifikátoru.....	180
7.8	Vytvoření požadovaných testů.....	181
	Test funkce přípravku.....	181
	Test implementovaných metod.....	181
7.9	Definice přístupových metod testované třídy.....	183
7.10	Lokalizace souboru v projektu.....	184
7.11	Přejmenování třídy spolu s testem.....	184
7.12	Přesun do nového balíčku.....	185
7.13	Vyhledávání a nahrazování textu.....	186
7.14	Shrnutí – co jsme se naučili.....	188
8.	Ladění programů – Robot	190
8.1	Metody ladění.....	190
	Kontrolní tisky.....	191
	Používání ladícího programu.....	191
8.2	Nastavení zarážky v řádku kódu.....	191
8.3	Možnosti krokování.....	192
8.4	Zobrazování dat.....	193
8.5	Zásobník volání.....	195
8.6	Zarážka na entitě.....	195
	Trvalost zářezek.....	197
8.7	Záložky (bookmark).....	198
8.8	Úkoly.....	198
8.9	Shrnutí – co jsme se naučili.....	198

Část II: Vylepšování architektury 201

9.	Program ve výjimečné situaci.....	202
9.1	Co to jsou výjimky.....	202
9.2	Nejdůležitější výjimky.....	203
9.3	Vyhození výjimky.....	204
9.4	Výjimky a nedosažitelný kód.....	206
9.5	Co výjimky umí.....	206
	getMessage().....	206
	toString().....	207
	printStackTrace().....	207
	printStackTrace(PrintStream).....	207
9.6	Hierarchie dědění výjimek.....	208
9.7	Zachycení vyhozené výjimky.....	209
	Analýza rekurzivní metody.....	211
9.8	Několik současně odchytávaných výjimek.....	212
	Společná reakce na několik výjimek.....	213
9.9	Společný úklid – blok finally	214
9.10	Testování správného vyhození výjimky.....	216
	Tělo metody testující správné vyhození výjimky.....	216
	Specifikace očekávané výjimky v anotaci.....	217
9.11	Definice vlastních výjimek.....	218
9.12	Kontrolované výjimky.....	218
9.13	Převedení kontrolované výjimky na nekontrolovanou.....	220
9.14	Informace o skutečném původci výjimky.....	221
9.15	Ověřování podmínek – příkaz assert	222
	Design by Contract.....	223
9.16	Shrnutí – co jsme se naučili.....	225

10. Návrhový vzor <i>Tovární metoda</i>	228
10.1 Motivace	228
10.2 Jak na to	230
10.3 Použití v projektu s výtahy	231
10.4 Programování proti rozhraní	234
10.5 Použití tovární třídy v projektu s vozidly	235
Definice interfejsu <i>IVehicle</i>	235
Testovací třída <i>VehicleTest</i>	237
10.6 Možnost výběru testované třídy	238
Přepínání mezi pevně zadanou a volitelnou tovární třídou	239
10.7 Možnost využití konstruktoru třídy	240
10.8 Shrnutí – co jsme se naučili	241
11. Návrhový vzor <i>Stav – Robot4</i>	243
11.1 Řešený problém	243
11.2 Vozidla na šachovnici	244
11.3 Společné rozhraní otočných vozidel <i>IVehicle</i>	244
11.4 Různé chování v závislosti na směru	245
11.5 Jednostavové třídy	245
11.6 Čtyřstavová třída	246
11.7 Stavové rozhraní	246
11.8 Definice jednostavových tříd	247
11.9 Definice vícestavové třídy	251
11.10 Testovací třída	255
11.11 Zásady použití vzoru <i>Stav</i>	257
11.12 Shrnutí – co jsme se naučili	258
12. Návrhový vzor <i>Stavitel – RingBuilder</i>	260
12.1 Řešený problém	260
12.2 Dvě skupiny požadavků na segment	261
12.3 Definice segmentů	263
Nastavení barvy	264
Konstruktory	265
Test správného vytvoření segmentů	266
Přidání následníka	267
Potřebné atributy	267
Zbylé metody	268
12.4 Zdánlivý problém s viditelností segmentů	268
12.5 Definice dopravního okruhu	269
Správa vytvořeného okruhu	270
Zobrazení okruhu	270
Přizpůsobení se změně kroku plátna	270
Oznámení startovního segmentu	270
Konstrukce okruhu	270
12.6 Návrhový vzor <i>Stavitel</i>	271
12.7 Definice stavitele – <i>RingBuilder</i>	272
Atributy	272
Konstruktor	273
Start stavby okruhu	273
Zřetězení volání metod	274
Pokračování ve stavbě okruhu	274
Ukončení stavby okruhu	274
Test stavby okruhů	275
12.8 Ověřování podmínek	276

12.9	Test vyhazování výjimky.....	276
12.10	Dokončení definice okruhu	278
	Nastavení políčkové pozice	278
	Prozrazení políčkového rozměru	278
	Přizpůsobení se změně kroku plátna.....	279
12.11	Extrakce části kódu do samostatné metody.....	279
12.12	Test vybudovaného okruhu.....	281
12.13	Továrna na okruhy	282
12.14	Shrnutí – co jsme se naučili	283
13.	Návrhový vzor <i>Dekorátor</i> – SmoothVehicle	284
13.1	Modifikace chování skupiny objektů	284
13.2	Plynule posuvná vozidla.....	285
13.3	Definice dekorující třídy.....	285
	Delegát a konstruktory	290
	Implementace metod pro porovnání objektů	290
	Implementace zbylých metod	291
	Ještě trochu kosmetiky	291
13.4	Definice těla metody goForward()	292
13.5	Doplnění metody delegující zodpovědnost na atribut	293
13.6	Přidání vlastnosti.....	294
13.7	Dokončení úprav	296
13.8	Test	296
13.9	Princip vzoru <i>Dekorátor</i>	297
13.10	Shrnutí – co jsme se naučili	298
14.	Implicitní implementace – RingVehicle, ControlledVehicle	300
14.1	Dekorátor přidávající další funkčnost	300
14.2	Třída MultiMover a interfejs IMultiMovable	301
14.3	Definice třídy RingVehicle	301
14.4	Implicitní definice metod interfejsu	302
14.5	Statické metody definované v interfejsu	305
14.6	Šablona interfejsů	306
14.7	Čím se liší interfejs od třídy.....	306
14.8	Výhody implicitní implementace	307
14.9	Úprava interfejsu IVehicle	307
14.10	Doplnění konstruktorů továrních objektů	308
14.11	Rozšíření interfejsu IVehicleFactory	309
	Test.....	311
14.12	Pokračování definice přesunu	312
14.13	Vypuštění vozidla na okruh	312
14.14	Test	313
14.15	Vozidlo ovládané z klávesnice	314
14.16	Návrhový vzor <i>Adaptér</i> (Adapter)	315
14.17	Návrh třídy ControlledVehicle	315
14.18	Přebití implicitních definic.....	316
14.19	Testování.....	316
	Mechanismus reakce na klávesnici	317
14.20	Shrnutí – co jsme se naučili	318
15.	Generické datové typy a metody.....	320
15.1	Motivace	320
15.2	Generické a parametrizované datové typy.....	324

15.3	Definice generických typů	326
15.4	Použití generických typů	328
15.5	Rizika nepoužití typových parametrů	330
15.6	Varování překladače a jejich potlačení.....	333
	Proč vypínat varování	334
15.7	Překlad generických datových typů a očišťování.....	335
15.8	Omezení typových atributů na instanční členy	336
15.9	Generické metody	336
15.10	Shrnutí – co jsme se naučili	340
16.	Pokročilejší práce s typovými parametry	342
16.1	Omezení typových parametrů	342
16.2	Typové parametry s více předky.....	343
16.3	Potomci a předci generických typů	344
16.4	Žolíky	344
16.5	Příklad: datový typ <code>Interval<T extends Comparable<? super T>></code>	346
16.6	Ternární operátor <code>?:</code> – podmíněný výraz	351
16.7	Definice parametrizovaného datového typu	352
	Grupy	353
	Deklarace <code>IGroup<B, G extends IGroup<B, G>></code>	354
	Definice třídy <code>DirectionGroup</code>	354
	Na co potřebujeme interfejs <code>IGroup</code>	356
16.8	Shrnutí – co jsme se naučili	356
17.	Funkční interfejsy a lambda-výrazy	358
17.1	Motivace	358
17.2	Funkční interfejs (functional interface)	359
17.3	Lambda-výrazy	362
17.4	Použití lambda výrazů v programu	363
17.5	Předčasné zhasínání	365
	Metoda <code>stopBlinking()</code>	365
	Modifikátor <code>volatile</code> a synchronizace vláken	366
	Test ukončení neexistujícího blikání – <code>testWrongStopBlinking()</code>	367
	Reakce na ukončení blikání.....	367
	Test správné reakce na předčasné spuštění.....	368
	Test korektního ukončení blikání – <code>testStoppedMovingAndBlinking()</code>	369
17.6	Alternativní definice funkčních objektů	370
17.7	Světlo umožňující ovlivnit tvar žárovky	372
	Získání žárovky	373
	Požadavky na typ žárovky	373
	Uložení žárovky	374
	Uložení továrního objektu.....	375
	Upravená definice třídy <code>Light</code>	375
	Testy	375
17.8	Generická verze třídy – třída <code>LightG <B extends IChangeable & IColorable></code>	379
	Důsledky definice třídy <code>LightG</code> jako generické	380
17.9	Sjednocení definic otoček robota	381
17.10	Shrnutí – co jsme se naučili	383
18.	Rekurzivní volání	386
18.1	Princip	386
18.2	Přímá a nepřímá rekurze.....	387
18.3	Přeplnění zásobníku návratových adres.....	388
18.4	Pojezdy tam zpět – metoda <code>zigZag</code>	388

1. Úkol	389
2. Otočka	389
3. Délka pojezdu	389
4. Cílová pozice	390
5. Předání metody multipřesouvači	390
Odbočka: rekurze versus zpětné volání	392
Test správného naprogramování přesunu	392
18.5 Objížďení čtverce	394
18.6 Shrnutí – co jsme se naučili	395
19. Interní datové typy	397
19.1 Motivace	397
19.2 Terminologie	398
19.3 Společné charakteristiky interních typů	399
19.4 Použití	400
Pomocný soukromý typ	401
Objekt znající útroby a implementující veřejné rozhraní	401
Sdružení souvisejících typů	402
19.5 Globální interní (členské) datové typy	402
19.6 Vnořené datové typy	403
19.7 Pomocná vnořená přepravka	403
Řešený problém	403
První nástřel: poloveřejná přepravka	404
Test	406
Co je na předchozím řešení nešikovné	406
19.8 Vnořená tovární třída	409
Výhody a nevýhody jednotlivých možností	409
19.9 Vnitřní třídy	411
Blikající světlo s vnitřní třídou	412
Hraniční obdélník objektu na plátně	415
19.10 Lokální třídy	419
Pojmenované lokální třídy	420
Anonymní třídy	420
Blikající světlo s anonymní třídou	420
Použití anonymních tříd	422
19.11 Shrnutí – co jsme se naučili	422
20. Kontejnery a datovody	424
20.1 Kontejnery	424
Zvláštnosti programových kontejnerů	425
Přepravy	425
Pole (array)	425
Kolekce (collection)	427
Mapy, slovníky (map, dictionary)	427
20.2 Motivace pro zavedení datovodů	428
Deklarativní a imperativní styl programování	429
20.3 Datovody (streams)	430
Druhy operací	431
Práce datovodu	432
20.4 Vytváření datovodů z kolekcí a polí	432
20.5 Použití datovodu – blikající světla	433
Třída <code>StreamTest</code>	434
Pomocná metoda <code>streamBlink(Stream<Light>,String)</code>	435
20.6 Porovnání sériového a paralelního datovodu	437
20.7 Použití metody <code>forEach(Runnable)</code>	437
20.8 Použití filtrů	438

20.9	Řazení objektů v datovodu	439
20.10	Složitější příklad	440
0.	Zadání	440
1.	Rozbor	441
2.	Test – metoda <code>testMovementsStepObj()</code>	441
3.	Vytvoření a zpracování proudu kroků – metoda <code>movementsStepObj(String, Collection<? extends IChangeable>)</code>	443
4.	Přesun objektů v daném kroku – metoda <code>moveInStepAllObjects(String, Collection<? extends IChangeable>)</code>	444
	Definice metod „plynulé“ verze	445
20.11	Konverze prvků v datovodu	446
	Metoda <code>createAndDrive(IVehicleFactory, String, Position...)</code>	446
	Pomocná metoda <code>goInDirections(String)</code>	448
	Test	448
20.12	Vytvoření vlastního datovodu	449
20.13	Shrnutí – co jsme se naučili	450

Část III: Dědění implementace 455

21.	Podrobnosti o konstruktorech tříd a instancí	456
21.1	Opakování: co víme o konstruktorech instancí	456
21.2	Zavádění třídy – <code>java.lang.ClassLoader</code>	457
21.3	Statický konstruktor – konstruktor třídy	458
21.4	Instanční inicializační blok	458
21.5	Dvojitost těla konstrukturu instancí	459
21.6	Příklad	459
21.7	Statický konstruktor, konstruktor třídy	465
	Důležitá pravidla	465
	8 – 14: Úvodní statický inicializační blok	465
	29: Předčasné použití atributu	465
	13: Nekorektní použití metod	466
	46: Předčasné použití konstanty	466
	66: Nekorektní volání konstrukturu	466
	Doporučení: jediný statický inicializační blok	467
21.8	Konstruktor instancí	467
	„Roztroušená“ část	467
	17 – 20: Úvodní instanční inicializační blok	467
	146: Deklarace konstanty loaded	468
	150 – 154: Inicializační výpočet	468
	160: Použití <code>this</code>	468
	250 – 253: Závěrečný blok	468
	Tělo osloveného konstrukturu	468
	170 – 175: Bezparametrický konstruktor	469
	182 – 188: Jednparametrický konstruktor	469
	196 – 201: Dvoupametrický konstruktor	469
	209 – 222: Tříparametrický konstruktor	469
21.9	Experimenty	470
21.10	Shrnutí – co jsme se naučili	470
22.	Úvod do dědění implementace: Mother – Daughter – Granddaughter	473
22.1	Úvodní poznámky	474
22.2	Definice dceřiné třídy	474
22.3	Rodičovský podobjekt	476
22.4	Konstruktor	477

	Konstrukce rodičovského podobjektu	477
22.5	Přetížené verze konstruktorů – použití super × this	478
	Test.....	481
22.6	Konstruktory rodiče a potomka	481
22.7	Emulace dědění dekorátorem	482
	Přípony názvů typů v přípravku	484
22.8	Demonstrace chování konstruktorů	484
	Konstrukce podpisu	487
	Zpráva o zavedení třídy	488
	Demonstrace	489
	Rodičovský podobjekt je abstrakce.....	490
22.9	Vytváření instancí tříd využívajících dekorátor	491
22.10	Chráněné členy – modifikátor přístupu protected	493
22.11	Zákaz vytváření potomků třídy	495
22.12	Shrnutí – co jsme se naučili	496
23.	Zakrývání atributů a metod	498
23.1	Posílání zpráv a volání metod	498
23.2	Dědění metod.....	499
	Zdědění, dále neupravované metody.....	499
	Zdědění metody, pro něž potomek definuje „lepší“ implementaci.....	500
	Kompatibilita signatur	500
23.3	Zakrývání metod předka (method hiding)	501
23.4	Metody, které není možno v potomku zakrýt či přebít – modifikátor final	504
23.5	Třídy, které nemohou mít potomky.....	506
23.6	Zakrývání atributů předka.....	506
	Emulace zakrývání v D-třídách.....	508
23.7	Metody nově definované v potomku	508
	Statically × dynamicky typované jazyky	509
	Proč je situace jednoduchá jen zdánlivě	510
23.8	Zakrývání interních datových typů	510
23.9	Závěr	513
23.10	Shrnutí – co jsme se naučili	514
24.	Virtuální metody a jejich přebíjení.....	515
24.1	Virtuální metody a jejich přebíjení	515
	Časná a pozdní vazba.....	516
	Virtuální metody	516
24.2	Které metody jsou v Javě virtuální	517
24.3	Chování virtuálních metod	517
24.4	Emulace virtuálních metod v dekorátoru	521
24.5	Zdokonalení třídy Square	521
	Přebíjení metody copy()	522
	Problémy s nastavováním velikosti.....	522
	První návrh definice metody setSize(int,int)	523
	Test prvního návrhu	524
	Oprava.....	526
24.6	Co se nám na dědění nelíbí	527
24.7	Návrhový vzor <i>Šablonová metoda (Template method)</i>	528
	Princip	528
	Implicitní metody interfejsů	528
	Metoda toString()	529
24.8	Shrnutí – co jsme se naučili	530
25.	Pasti a propasti dědění implementace.....	532

25.1	Třída <code>XRectangle</code>	532
	Testovací třída	533
	Podklady pro vlastní řešení.....	534
	Definice konstruktorů	534
	Definice tovární třídy	536
	Metoda <code>paint(Painter)</code>	536
	Změny pozice a velikosti	537
	Upravená podoba definice třídy	538
25.2	Co je na uvedeném řešení nevhodné	538
25.3	Řešení definici atributu	541
25.4	Řešení sloučením dědění a dekorátoru.....	541
	Typové parametry.....	542
	Předci.....	546
	Statické členy.....	546
	Instanční členy.....	546
25.5	Samostatná úloha: Terč.....	547
25.6	Virtuální metody v konstruktoru	547
	Definice třídy <code>Aureole</code>	547
	Test objektů se svatozáří.....	548
	Řešení 1: Změna řešení	552
	Řešení 2: Devirtualizace metody	552
	Řešení 3: Využití rodičovské verze metody.....	553
	Řešení 4: Definice ekvivalentní soukromé metody.....	553
25.7	Shrnutí – co jsme se naučili	553
26.	Vytváříme rodičovskou třídu – <code>ARobot1</code>	555
26.1	Abstraktní metody a třídy	555
	Abstraktní a konkrétní metody.....	555
	Interfejsy	556
	Třídy.....	556
	Abstraktní a konkrétní třídy	556
	Účel abstraktních tříd.....	557
	Účel abstraktních metod	557
26.2	Proč společný rodič	558
26.3	Návrhový vzor <i>Štáv</i> s rodičovskou třídou.....	558
	Vytvoření prázdného společného rodiče	559
	Příprava potomků	559
	Členy třídy	560
	Konstantní atributy instancí	560
	Konstruktory	560
	Metody instancí	562
	Ověření regresním testem	563
26.4	Rodičovská třída segmentů okruhu	564
	Specifikace předků	564
	<code>IRingSegment</code>	564
	<code>IChangeable</code>	564
	<code>copy()</code>	565
	<code>IRingBuildSegment</code>	565
	Společný abstraktní rodič.....	566
	Definice potomků	567
26.5	Návrhový vzor <i>Adaptér</i> podruhé.....	570
26.6	Společný rodič dekorátorů	571
26.7	Použití ve třídě <code>ControlledVehicle</code>	572
26.8	Společný rodič výtahů	572
26.9	Shrnutí – co jsme se naučili	573

Část IV: Další užitečné programové konstrukce 575

27. Učíme program přemýšlet	576
27.1 Jednoduchý podmíněný příkaz	577
27.2 Předčasné ukončení metody	578
27.3 Kdy assert a kdy if	578
27.4 Blok příkazů (složený příkaz)	579
Formátování bloků příkazů	579
Blok je chápán jako jeden příkaz	580
Další vlastnosti bloku příkazů	581
Vnořování bloků příkazů	581
27.5 Metoda equals(Object)	583
Kontrakt metody	583
Definice metody	583
27.6 Metoda hashCode()	585
27.7 Neměnnost objektů	587
27.8 Zanořování podmíněných příkazů	588
Architektura	589
27.9 Výběr ze dvou možností	591
27.10 Kaskáda možností	592
Tovární metoda jednosměrného vozidla	594
27.11 Přepínač – příkaz switch	595
Slučování návěstí	597
27.12 Přepínač nad výčtovým typem	598
Kvalifikace v návěstích	598
27.13 Přepínač nad řetězcí	599
27.14 Shrnutí – co jsme se naučili	600
28. Ještě jednu rundu, prosím	603
28.1 Měření času v Javě	603
28.2 Cykly	604
28.3 Jak máme rychlý počítač – cyklus s koncovou podmínkou	604
28.4 Jeden test nestačí – cyklus s počáteční podmínkou	606
28.5 Cyklus s parametrem	607
28.6 Nekonečný cyklus	609
28.7 Vnořování cyklů	610
28.8 Cyklus s podmínkou uprostřed	611
28.9 Příkaz break s návěstím	612
28.10 Cyklus s prázdným tělem	614
28.11 Dvojtečkový cyklus for	615
28.12 Shrnutí – co jsme se naučili	617
29. Další důležité datové struktury	619
29.1 Pracujeme s náhodou	619
29.2 Kontejnery	621
Statické a dynamické kontejnery	621
Kolekce (Collection)	623
Množina (Set)	623
Seznam (List)	624
Fronta (Queue)	624
Oboustranná fronta (Deque)	625
Zásobník (Stack)	625
Strom (Tree)	625
Graf (Graph)	626

	Mapa (Map), Slovník (Dictionary)	626
29.3	Standardní knihovna kolekce Javy	627
29.4	Převod datovodu na kolekci či pole	628
29.5	Návrhový vzor Iterátor (Iterator).....	628
	Princip.....	629
	Interfejsy <code>java.util.Iterator<E></code> a <code>java.lang.Iterable<E></code>	629
	Použití iterátorů v Javě	630
	Odebírání objektů během cyklu	631
	Zobecnění možnosti cyklu <code>for(:)</code>	633
29.6	Shrnutí – co jsme se naučili	635
30.	O čem jsme ještě nehovořili	638
30.1	Užitečné třídy ze standardní knihovny	638
30.2	Výčtové datové typy	639
30.3	Datový typ <code>Optional<T></code>	639
30.4	Regulární výrazy (regular expressions)	640
30.5	Seznam doporučené a nedoporučené literatury	641
30.6	Slovo na závěr	641
	Rejstřík	642

Skrytí spoluautoři

Při tvorbě takto rozsáhlé knihy se autor nemůže spolehnout pouze sám na sebe. Je známou věcí, že když po sobě autor čte svůj rukopis, čte velmi často to, co chtěl napsat, a ne to, co doopravdy napsal. S kontrolou jazykových chyb mu může pomoci redaktor a jazykový korektor. S kontrolou odborných zaškokbrtnutí mu však musí pomoci někdo jiný.

S kontrolou odborné správnosti musí pomoci někdo, kdo je odborně na výši a odhalí, že se autor vyjadřuje nepřesně nebo dokonce chybně. S kontrolou srozumitelnosti výkladu musí zase pomoci někdo, kdo se chce látku naučit a je ochoten text podrobně pročíst a upozorňovat na místa, kde výkladu zcela nerozumí nebo se mu zdá, že by bylo vhodné ještě něco doplnit. Úplně dokonalé pak je, když váš text čte zkušený učitel, který umí odhalit nejenom oba výše popsané druhy nepřesností či dokonce chyb, ale také naznačit možná potenciální nedorozumění a dezinterpretace vzniklá z podobnosti vykládané látky s jinými oblastmi, o nichž se výklad nezmiňuje.

Měl jsem to štěstí, že se mi podařilo získat spolupracovníky (a tím i kritiky) ze všech tří zmiňovaných skupin. Všem bych jim chtěl tímto poděkovat. Řekl bych, že díky jejich připomínkám a doporučením je výsledný text kvalitnější.

Všechny tyto dobrovolné spolupracovníky vnímám jako spoluautory. Proto mi dovolu, abych je tu alespoň abecedně vyjmenoval – byli to: Milan Augustin, Tibor Bako, Jakub Hadam, Michael Charvát, Jiří Kofránek, Jiří Kubala, Petr Kuchař, David Král, Filip Malý, Nikolas Patrik, Jarmila Pavlíčková, Luboš Pavlíček, Josef Svoboda, Petr Vidrman, Martin Vondráček a Martin Žamberský.

Úvod

Otevíráte knížku, která vás chce naučit programovat moderním, objektově orientovaným stylem. Stylem, jímž se v dnešní době vyvíjí drtivá většina klíčových aplikací, ale k jehož výuce ještě řada škol nedospěla. Po nastudování této knížky budou proto mnozí z vás vědět o moderním programování víc než leckterý z vašich učitelů.

Komu je kniha určena

Kniha je určena programátorům, kteří potřebují získat hlubší vhled do problematiky objektově orientovaného programování a návrhu architektury objektově orientovaných programů. K jejímu studiu přitom nepotřebují žádné velké předběžné zkušenosti. Stačí znalosti na úrovni mých začátečnických učebnic.

Kniha je reakcí na nepřetržité nářky vedoucích programátorských týmů, kteří posílají nastoupivší absolventy do mých přeškolovacích kurzů. Stěžují si, že školy opouštějí možná skvělí kodéři, ale neschopní architekti, že tito absolventi znají několik programovacích jazyků a řadu užitečných frameworků, ale mají problém s návrhem kvalitní architektury zadávaného programu.

Většina škol, učebnic a výukových kurzů se soustředí především na výklad syntaxe probíraného programovacího jazyka a probrání hlavních knihoven používané platformy. Jejich autoři se soustřeďují na detaily v bláhové naději, že jejich studenti a čtenáři pak v průběhu následující praxe pochopí vyšší principy. Když se ve výukovém programu objeví kurzy návrhových vzorů, končí často jako defilé technik, jak to či ono šikovně zakódovat.

Koncepce knihy

Ve svých knihách se pokouším tento stereotyp změnit. Soustředím se především na předvádění toho, jak program navrhnout a probrat věci, které považuji za důležité a přitom je v jiných učebnicích většinou nenajdete. Přitom se pokouším vše demonstrovat na příkladech. Na rozdíl od některých učebnic se však nechci omezovat pouze na AHA-příklady, jejichž jediným cílem je, aby po jejich prostudování student prohlásil „Aha! Takto to funguje!“, i když se jim v některých chvílích nevyhnu. Snažím se ale co největší část látky demonstrovat na složitějších příkladech, které však nejsou zahlceny spoustou šumu, za který považuji kód, který se

musí naprogramovat, i když s vykládanou látkou přímo nesouvisí. Dávám přitom přednost příkladům používajícím grafiku, protože jsou pro daný účel většinou nejnázornější.

Kniha je koncipována jako druhý díl knihy *Java 7 – Učebnice objektové architektury pro začátečníky*¹. Předpokládá proto, že znáte látku zhruba na úrovni prvního dílu. Protože ale očekávám, že knihu bude číst i řada čtenářů, kteří získali své první programátorské zkušenosti z jiných zdrojů, tak pro jistotu na počátku nejdůležitější věci velice stručně zopakuji.

Co se naučíte, uspořádání knihy

Snažil jsem se v knize soustředit na oblasti, které se do jiných knih nevešly, a přitom je jejich osvojení velmi důležité, protože jejich neznalost je v lepším případě příčinou těžkopádných řešení a v horším případě příčinou špatně odhalitelných chyb.

V první části nejprve bleskově zopakuji základní látku prvního dílu a pak vás seznámím s jedním ze tří nejpoužívanějších profesionálních vývojových prostředí: s prostředím *NetBeans*. V minulém dílu jsme pracovali s vývojovým prostředím *BlueJ*. To je sice asi nejlepší prostředí pro získání základních představ a návyků objektově orientovaného programování, ale pro profesionální práci se příliš nehodí. Protože je ale zvládnutí vývojového prostředí zhruba stejně náročné jako zvládnutí programovacího jazyka, je mu věnován celý zbytek první části. Naučíte se je konfigurovat, vytvářet v něm projekty a využívat jeho výhodných vlastností pro zefektivnění své práce.

V druhé části si postupně ukážeme různé programové konstrukce a postupy, které můžete využít při návrhu architektury projektu. Postupně se seznámíte s dalšími návrhovými vzory, osvojíte si definici interfejsů obsahujících definice metod včetně jejich implementace, dozvíte se o možnosti parametrizace datových typů a jejich vzájemném vnořování, naučíte se používat lambda-výrazy, které umožňují pracovat s částmi kódu jako s proměnnými, a získáte první zkušenosti s prací s kontejnery a datovody.

Ve třetí části se ponoříme do výkladu dědění implementace. Začneme podrobným výkladem zavádění objektů a tříd a budeme pokračovat základními vlastnostmi dědění implementace. Dozvíte se, jak vytvářet třídy, jejichž předky jsou jiné třídy, a hlavně na co si dát při konstrukci takovýchto tříd pozor. Pokusím

¹ Kniha je současně slibovaným druhým dílem starší učebnice *OOP – Naučte se myslet a programovat objektově*. Ta sice vyšla v jiném nakladatelství, ale protože dané nakladatelství nedokázalo před několikaletí upomínky dostát svým závazkům, tak jsem z tvorby druhého dílu vycouval.

se vám demonstrovat některé vlastnosti dědění na třídách, které dědění emulují využitím návrhového vzoru *Dekorátor* a předvedu vám, jak definovat společného rodiče skupině tříd, které mají některé společné vlastnosti.

Ve čtvrté, závěrečné části, vám představím algoritmické konstrukce, jejichž používání je sice postupně nahrazováno jinými technikami (ty probírají předchozí části učebnice), ale prozatím se bez nich stále ještě neobejdeme. Navíc se ve starších programech s některými novějšími konstrukcemi ani nesetkáte.

Programovací jazyk

Přestože má kniha ve svém názvu uveden jazyk Java, tak musím dopředu oznámit, že se nejedná o učebnici jazyka Java. Těch je k dispozici více než dost. Jedná se o učebnici objektově orientovaného programování a jazyk Java je zde používán jako jazyk, v němž jsou zapsány programy demonstrující probíranou látku. Tento jazyk jsem zvolil z několika důvodů:

- ☞ Je to stále s odstupem nejpoužívanější objektově orientovaný jazyk. Programátoři v Javě jsou stále nejžádanější (a mají i jedny z nejvyšších platů).
- ☞ Je to jazyk poskytující všechny klíčové konstrukce používané v moderním programování.
- ☞ Vytvořené programy nejsou omezeny na jediný operační systém, ale můžete je přenášet mezi různými operačními systémy.
- ☞ A vlastnost neocenitelná pro studium a začátečnické experimenty: nástroje pro vývoj všech druhů aplikací od čipových karet až po rozsáhlé aplikace běžící na několika počítačích můžete sehnat zdarma.

Potřebné vybavení

Pro úspěšné studium této knihy budete potřebovat:

- ☞ chuť naučit se objektově programovat a výdrž v situacích, kdy se vám nebude zcela dařit,
- ☞ rozumně výkonný počítač,
- ☞ základní vývojovou sadu Javy (JDK) ve verzi 8 a vyšší, kterou si můžete stáhnout ze stránek <http://www.oracle.com/technetwork/java/javase/downloads>.
- ☞ vývojové prostředí *NetBeans* ve verzi 8 a vyšší, které si můžete stáhnout ze stránek <https://netbeans.org>.
- ☞ doprovodné příklady, které si můžete stáhnout ze stránky knihy http://knihy.pecinovsky.cz/ua2_j8.

Doprovodné projekty

Na stránce knihy na adrese http://knihy.pecinovsky.cz/uoa2_j8 najdete také soubor s generátorem projektů použitých v knize. Téměř každá kapitola má svůj doprovodný projekt. Některé kapitoly jich mají dokonce několik. Možná bude někomu připadat zbytečné vytvářet takové množství projektů, když jsou jednotlivé sekce umísťovány do samostatných balíčků a řada projektů ve svém obsahu vychází z projektů předchozích, k nimž buď něco přidá a/nebo něco jiného drobně upraví. Důvodem tohoto uspořádání je snaha vyjít začátečníkům vstříc a umožnit jim v každé kapitole začít znovu s funkčním projektem nezávisle na tom, do jakého stavu přivedli projekt z kapitoly přechozí.

První díl byl určen pro naprosté začátečníky, kterým jsem se snažil vyjít vstříc, a protože vím, jaký problém s angličtinou má značná část studentů, používal jsem pro větší názornost české identifikátory. Pořízení této učebnice jste se přihlásili mezi pokročilejší programátory, a ti se bez znalosti angličtiny neobejdou. V této branži platí: *programátor musí umět anglicky, anebo musí změnit zaměstnání*. V tomto dílu jsou proto už všechny identifikátory anglicky. České zůstávají pouze dokumentační komentáře.

Doplňková literatura

Knihy je tlustá, ale ani tak se do ní nevešlo vše, co by bylo potřeba. Navíc se mi nechtělo podrobně rozebírat témata, která už jsem vysvětlil v publikaci, kterou si můžete zdarma stáhnout. Hovořím konkrétně o knize *Java 5.0 – Novinky jazyka a upgrade aplikací*, kterou si můžete zdarma stáhnout na mých webových stránkách na adrese <http://knihy.pecinovsky.cz/java5novinky>.

Kromě toho se na svých stránkách <http://vyuka.pecinovsky.cz> chystám postupně zveřejňovat materiály, které budu připravovat pro studenty a případné polotovary budoucích publikací. Když si uvědomím, že při psaní knih vychází honorář asi tak na 7 korun za hodinu práce, tak se domnívám, že nic neztratím, když budu budoucí texty poskytovat zdarma a ponechám na rozhodnutí čtenářů, zda si jich cení tak, že jsou za ně ochotni něco zaplatit.

Použité konvence

Místní nabídka

„Skrytí spoluautoři“, kteří četli vytvářený rukopis, mne upozornili na některé formulace, které je nebo jejich kolegy trochu zaskočily. Jednou z nich je termín *místní nabídka*, který se sice v počítačové literatuře používá od počátku devadesátých let, nicméně do programátorského slangu ještě nepronikl.

Opatrně proto připomenu, že budu-li někde hovořit o tom, že máte zadat nějaký příkaz v místní nabídce objektu **Xyz**, znamená to, že máte na tento objekt najet myší, stisknutím pravého tlačítka rozbalit jeho místní nabídku (anglicky context menu) a v ní zadat požadovaný příkaz.

Formátování

K tomu, abyste se v textu lépe vyznali a také abyste si vykládanou látku lépe zapamatovali, používám několik prostředků pro odlišení a zvýraznění textu.

Objekty První výskyt nějakého termínu a další texty, které chci zvýraznit, vysazuji **tučně**.

Názvy Názvy firem a jejich produktů vysazuji *kurzivou*. Kurzivou vysazuji také názvy kapitol, podkapitol a oddílů, na které se v textu odkazují.

Citace Texty, které si můžete přečíst na displeji, např. názvy polí v dialogových oknech či názvy příkazů v nabídkách, vysazuji **tučným bezpatkovým písmem**.

Adresy Názvy souborů a internetové adresy vysazuji obyčejným bezpatkovým písmem.

Program Texty programů a jejich částí vysazuji **neproporcionálním písmem**.

Kromě částí textu, které považuji za důležité zvýraznit nebo alespoň odlišit od okolního textu, najdete v textu ještě řadu doplňujících poznámek a vysvětlivek. Všechny budou v jednotném rámečku, který bude označen ikonou charakterizující druh informace, kterou vám chce poznámka či vysvětlivka předat.

Symbol jin-jang bude uvozovat poznámky, s nimiž se setkáte na počátku každé kapitoly. Zde vám vždy prozradím, co se v dané kapitole naučíte.

Otevřená schránka s dopisy označuje informace o projektu, s nímž budeme v dalším textu pracovat, nebo v něm najdete vzorové řešení.

Obrázek knihy označuje poznámku týkající se používané terminologie. Tato poznámka většinou upozorňuje na další používané termíny označující stejnou skutečnost nebo na konvence, které se k probírané problematice vztahují. Seznam všech terminologických poznámek najdete v rejstříku pod heslem „terminologie“.

Obrázek počítače označuje zadání úkolu, který máte samostatně vypracovat. Seznam všech úloh najdete v rejstříku pod heslem „úloha“.

Píšící ruka označuje obyčejnou poznámku, která pouze doplňuje informace z hlavního proudu výkladu o nějakou zajímavost.

Ruka s hrozcícím prstem upozorňuje na věci, které byste měli určitě vědět a na které byste si měli dát pozor, protože jejich zanedbání vás většinou dostane do problémů.

Usměváček vás bude upozorňovat na různé tipy, kterými můžete vylepšit svůj program nebo zefektivnit svoji práci.

Mračoun vás naopak bude upozorňovat na různá úskalí programovacího jazyka nebo programů, s nimiž budeme pracovat, a bude vám radit, jak se těmto nástrahám vyhnout či jak to zařídit, aby vám alespoň pokud možno nevadily.

Brýle označují tzv. „poznámky pro štouraly“, v nichž se vás snažím seznámit s některými zajímavými vlastnostmi probírané konstrukce nebo upozorňuji na některé souvislosti, jejichž znalost však není k pochopení látky nezbytná.

Odbočka

Občas je potřeba vysvětlit něco, co nezapadá přímo do okolního textu. V takových případech používám podšeděný blok se silnou čarou po straně. Tento podšeděný blok je takovou drobnou odbočkou od ostatního výkladu. Nadpis podšeděného bloku pak najdete i v podrobném obsahu mezi nečíslovanými nadpisy.

Část I: Vývojové prostředí

Tato část vám nejprve připomene,
co byste měli znát z prvního dílu,
abyste mohli bez problémů pokračovat ve čtení knihy.
Pak vás postupně seznámí s vývojovým prostředím *NetBeans*
a jeho základními vlastnostmi,
které by vám mohly pomoci výrazně zefektivnit vývoj programů.

Kapitola 1

Co byste měli znát z prvního dílu

Co se v kapitole naučíte

V této kapitole si velmi stručně připomeneme, co jste se naučili v prvním dílu učebnice, a seznámím vás s několika termíny, které budeme v dalším textu používat.

1.1 Přehled látky prvního dílu

V první verzi rukopisu této knihy jsem z minulého dílu převzal podkapitoly nazvané *Shrnutí – co jsme se naučili*, v nichž jsem na konci každé kapitoly vždy stručně vyjmenoval, co se v dané lekci probíralo. Přitom jsem s údivem zjistil, že tento velmi zhuštěný přehled má přes 30 stránek. To mne zaskočilo. I když jsem jej prošel a vyjmul vše, co se týkalo jen *BlueJ* a projektů vytvářených v prvním dílu, stále mi ještě připadal na úvodní kapitolu příliš velký.

Rozhodl jsem se proto, že původní text úvodní kapitoly vyjmu z učebnice, nepatrně jej upravím a vystavím v samostatném souboru na webových stránkách knihy, odkud si jej budou moci stáhnout a přečíst i ti, kteří první díl nečetli a rozhodli se začít rovnou tímto druhým dílem (zmíněný text najdete na stránce knihy). V dalším textu budu předpokládat, že vše, co je v onom stručném shrnutí uvedeno, již znáte a mohu na to plynule navázat.

Pro jistotu ale ještě v následujících pasážích připomenu některé klíčové termíny, které jsem v prvním dílu zavedl a které nemusí být zcela srozumitelné těm, kteří získávali prvotní informace z jiných zdrojů než z prvního dílu. Zkušenost totiž ukazuje, že řada studentů tyto termíny zaměňuje, směšuje a/nebo je špatně

interpretuje. Stručný přehled klíčových termínů uvádím především proto, abyste v okamžiku, kdy narazíte na daný termín v textu, věděli, o čem hovořím.

1.2 Definice × deklarace

Než začneme s vlastním opakováním, chtěl bych připomenout dva obecné jazykové termíny, které si studenti občas pletou, a to termíny *deklarace* a *definice*:

☞ **Deklarace** je část kódu, v níž předem oznamujeme některé vlastnosti vytvářeného programu. Je to takové prohlášení. Účelem deklarace je poskytnout překladači informace, na jejichž základě pak může kontrolovat, jestli ve svém programu neděláte nějaké evidentní chyby.

☞ **Definice** je část kódu, v níž něco doopravdy vytváříme. Jedná-li se o metodu, opravdu se někde objeví předpis definující, jak metoda pracuje. Jedná-li se o objekt, necháváme mu přidělit paměť a přiřadit počáteční hodnotu.

U datových objektů (proměnných a konstant) se často slučuje deklarace s definicí. Danou proměnnou deklarujeme (prozradíme, jaký bude mít datový typ a jak se bude jmenovat) a současně ji i definujeme (přiřadíme jí počáteční hodnotu, čímž donutíme překladač, aby pro ni vyhradil potřebnou paměť).

Klasické abstraktní metody, s nimiž se setkáme v interfejsích, jsou zde pouze deklarovány. V deklaraci pouze překladači vysvětlujeme, jakou by měla mít požadovaná metoda signaturu, jaká by měla být, kdyby ji někdo definoval.

Ve třídách jsme pak metody přímo definovali, protože jsme za hlavičkou metody zapisovali její tělo, v němž jsme popisovali, co má daná metoda dělat.

V tomto dílu se dozvíte, že situace není tak jednoduchá, jak se původně zdálo, tj. že se v interfejsích metody deklarovaly a ve třídách definovaly. Dozvíte se, že ve třídě můžete deklarovat abstraktní metodu a naopak v interfejsu definovat konkrétní metodu. K tomu všemu postupně dojdeme.

1.3 Co je to objekt

Vraťme se ale k objektovému programování. Říkali jsme si, že každý program je simulací reálného nebo virtuálního světa. Tento svět je tvořen objekty, které jsou v programu reprezentovány pojmenovanými daty. Jako **objekt** označujeme v programu kolekci dat reprezentující odpovídající objekt z onoho simulovaného světa.

Oproti běžnému chápání objektů v reálném světě je však v programu používán termín objekt mnohem obecněji: objekty v programu mohou reprezentovat cokoliv, co můžeme pojmenovat, tj. cokoliv, co můžeme označit podstatným jménem.

V programu proto chápeme jako objekty i vlastnosti (velikost, směr, krása), děje (připojení, přerušení, výpočet) a další pojmenovatelné entity. Objektem je proto i třída, rozhraní, metoda atd.

Malá poznámka pro ty, kteří mají zkušenosti s jazyky *Turbo Pacal* a *Delphi*. Jejich autor nám přichystal malý terminologický guláš, protože to, co zbytek světa označuje termínem *třída*, začal nazývat *objekt*. Možná proto budete chvíli zmateni, ale věřím, že jenom chvíli.

1.4 Datový typ, třída, class-objekt

V programech se vyskytují celé skupiny objektů, které mají stejnou charakteristiku. Tuto charakteristiku označujeme jako *datový typ* oněch objektů. Objekty s charakteristikou definovanou nějakým datovým typem označujeme jako *instance daného datového typu*.

Datové typy lze rozdělit do několika skupin. Jazyk Java rozlišuje následující druhy datových typů:

- ☞ *Primitivní datové typy* představují typy, které nejsou objektové (nemají své instance), ale zato mají přímou podporu v instrukčním souboru většiny procesorů. Nabourávají čistou objektovou orientovanost jazyka a byly do něj zavedeny pro zvýšení efektivity. Prozatím se bez nich neobejdeme, ale to by se mělo v některé z příštích verzí změnit.
- ☞ *Třídy* představují základní druh objektového datového typu.
- ☞ *Výčtové typy* jsou speciální třídy, které mají pouze předem definované instance, přičemž tuto množinu instancí není možno dále měnit.
- ☞ *Interfejsy* představují datové typy reprezentující rozhraní instancí tříd, které tyto interfejsy implementují (podrobněji za chvíli).

Datové typy jsou zvláštním druhem objektů. V jazyce Java nejsou (na rozdíl např. od jazyka Smalltalk) instancí žádného datového typu. Můžeme je však oslovovat prostřednictvím speciálních zástupných objektů, které jsou instancemi třídy `java.lang.Class` (podrobněji se s nimi seznámíme v pasáži *Třídy jako objekty – class-objekt třídy* na straně 123).

1.5 Zpráva × metoda, polymorfismus

Objekty simulovaného světa spolu navzájem komunikují – fyzikálně, chemicky, biologicky, verbálně, společensky atd. Veškeré tyto interakce reprezentujeme v programu jako zasílání zpráv jednoho objektu jinému.

Zpráva Termínem *zpráva* označujeme požadavek, který zasílá jeden objekt druhému. Odesílatel zprávy přitom očekává od adresáta reakci odpovídající kontraktu dané zprávy (co je to kontrakt, si připomeneme za chvíli).

Metoda Termínem *metoda* označujeme kód definující, jak bude daný objekt reagovat na zaslanou zprávu.

Každá zpráva, na kterou umí objekt zareagovat, má přiřazenu metodu, v níž je definována požadovaná reakce objektu na zaslání dané zprávy. Některým zprávám ale může být přiřazeno více metod a to, která metoda se použije, záleží na různých věcech. Většina jazyků (a Java mezi nimi) odvozuje to, jaká metoda bude použita, od typu osloveného objektu; obecně to ale může záviset i na jiných věcech.

Schopnost objektů reagovat na stejnou zprávu různě označujeme jako **polymorfismus**. Takové chování ale pouze reprezentuje stav v onom světě simulovaném naším programem. Představte si např. nějaký sportovní zápas. Všichni v hledišti jsou instance typu **Člověk**. Nicméně na zprávu o vstřeleném gólu budou instance podtypu **FanoušekTýmuA** reagovat jinak než instance podtypu **FanoušekTýmuB** a opět jinak budou reagovat instance podtypu **ProdavačkaNaTribuně**.

1.6 Rozhraní × interfejs

Pro ty, kteří nečetli minulý díl, bych připomněl, že v textu učebnice rozlišuji mezi termíny rozhraní a interfejs:

☞ **Rozhraní** představuje množinu charakteristik, jimiž se daná entita (balíček, třída, metoda, atribut, ...) prezentuje svému okolí, a které tím pádem okolí o dané entitě explicitně zná. Své rozhraní má každá entita programu.

☞ **Interfejs** je programová konstrukce, kterou Java zavedla a kterou od ní mnohé další programovací jazyky převzaly. Díky interfejsu můžeme specifikovat požadavky na rozhraní objektů, s nimiž se chystáme pracovat.

Některé programátory irituje, že používám počestěnou podobu anglického *interface*. V tištěném textu však musíme dávat přednost spisovným tvarům před slangovými. Převzaté slovo *interface* nelze skloňovat, a proto dávám přednost povolenému (viz *Akademický slovník cizích slov*. Academia Praha 1995. ISBN 80-200-0497-1) počestěnému tvaru. Ostatně počestění tvaru často používaných převzatých slov je běžné – podívejte se např. na slova fotbal, hokej či tenis.

V minulém dílu jsem navíc využil toho, že interfejs sloužil opravdu jenom k popisu požadovaného rozhraní, a pokud jsem se domníval, že nemůže dojít k nedorozumění, používal jsem český termín rozhraní i při označování dané programové konstrukce. To už si v tomto dílu nemohu dovolit, protože v Javě 8 přestal interfejs pouze deklarovat požadované rozhraní. Java 8 totiž umožňuje, abychom v interfejsu definovali i doporučenou implementaci (viz kapitolu 14 *Implicitní implementace* – *RingVehicle*, *ControlledVehicle* na straně 300), a navíc může obsahovat i definice statických metod. Protože se nyní významy obou termínů vzdálily, budu jejich terminologické rozdělení důsledně dodržovat.

V souvislosti s rozhraním bych ještě připomněl další dva termíny: signatura a kontrakt:

☞ **Signatura** označuje tu část rozhraní, kterou může zkontrolovat překladač. Sem patří např. název dané entity, její datový typ (případně typ metod návratové hodnoty), u metod typy jednotlivých parametrů a některé další překladačem kontrolovatelné charakteristiky.

☞ **Kontrakt** označuje tu část rozhraní, kterou překladač zkontrolovat nedokáže – např. že šířka obdélníku nesmí být záporná. Kontrakt popisujeme v dokumentačních komentářích a za jeho dodržení je zodpovědný programátor. Za prvé tak, že sám kontrakty dodržuje, a za druhé tak, že za běhu programu kontroluje, že je dodržují i používané objekty (s jednou ověřovací konstrukcí se seznámíme v podkapitole 9.15 *Ověřování podmínek* – příkaz *assert* na straně 222).

1.7 Zapouzdření a skrývání implementace

Vedle rozhraní má každá entita programu svoji implementaci, která specifikuje, jak daná entita dosahuje funkčnosti deklarované v jejím rozhraní. Jedna z hlavních zásad správného programování doporučuje programovat tak, abyste v každé situaci využívali pouze znalostí rozhraní používané entity a nesnažili se vylepšit program díky znalostem její implementace.

Zásada se nejlépe dodržuje tak, že nemám šanci ji porušit. Proto moderní programovací jazyky umožňují maximálně skrývat implementační detaily.

V souvislosti se skrýváním implementace se často hovoří o zapouzdření. Tímto termínem byla původně označována skutečnost, že objektové programování zapouzdřuje do společného objektu data i kód, který s těmito daty pracuje. Postupem času původní význam termínu *zapouzdření* ustupoval do pozadí a stále častěji se tímto termínem označovalo především skrývání implementace. Podvolím se tomuto všeobecnému trendu a budu jej v tomto významu používat i v této učebnici.

1.8 Datové typy a jejich dědění

V minulém dílu jsme se seznámili s konstrukcí dědění datových typů. Vysvětlili jsme si, že datový typ potomka specifikuje společné vlastnosti nějaké speciální podmnožiny instancí předka, přičemž objekty z této podmnožiny mají oproti ostatním instancím předka jisté speciální vlastnosti, kvůli nimž je pro ně vhodné definovat samostatný datový typ. Současně jsem vám prozradil, že existují tři typy dědění:

☞ **Přírozené (nativní) dědění** hovoří o tom, jak specializaci objektů cítíme bez ohledu na to, jak ji naprogramujeme.

Ve škole jsme se např. učili, že čtverec je speciální případ obdélníku. Vysvětlovali jsme si, kdy můžeme tuto obecnou znalost promítnout do našeho programu, a kdy si to naopak dovolit nemůžeme.

☞ **Dědění typu** odpovídá v programech **dědění rozhraní**. Toto dědění se uplatňuje nejen při dědění interfejsů, ale i při implementaci interfejsu třídou. Z hlediska dědění typů lze proto implementovaný interfejs považovat za jednoho z rodičů tříd, které jej implementují.

Připomínám, že **dědění typů je o slibech**. Když datový typ prohlásí, že dědí nějaký jiný typ, tak překladač může zkontrolovat pouze to, jestli dodržuje požadovanou signaturu. Na zodpovědnosti programátora pak je, aby vedle signatury dodržel i kontrakt, a splnil tak slib, který dal, když přihlašoval datový typ k dědění jeho rodiče. Nedodržení tohoto slibu je příčinou celé řady chyb.

☞ **Dědění implementace** se uplatní při dědění tříd. Při něm třída od svého rodiče přebírá nejenom jeho rozhraní, ale překladač zabezpečí, že přebere také veškerou jeho implementaci. Nemusí tedy definovat pro všechno vlastní metody, ale v řadě případů může použít metodu zděděnou od svého rodiče či od některého z prarodičů.

V dědění implementace jsou skryty mnohé záludnosti (na některé z nich jsem v minulém dílu upozorňoval), a proto jsem jeho výklad odložil až do tohoto dílu. Budeme o něm hovořit ve třetí části, kdy budete mít větší zkušenosti, které vám za prvé pomohou:

- ☞ odhalit situace, v nichž je použití dědění implementace nešikovné či přímo nevhodné (velmi oblíbená chyba, kterou dělají mnozí zdánlivě zkušenější programátoři),
- ☞ orientovat se v situacích, kdy je použití dědění implementace výhodné, ale hrozí při něm riziko zanesení „oblíbených“ chyb.

Má-li být náš program stabilní a v budoucnu snadno rozšiřitelný, musíme při dědění vždy respektovat všechny tři aspekty.

Vlastní instance třídy a mateřská třída objektu

Abych usnadnil orientaci v příslušnosti objektu k datovým typům, zavedl jsem ještě další dva termíny:

- ☞ **Vlastní instance třídy** (anglicky *class' own instance*) je instance, kterou „porodila“ daná třída, a není proto instancí žádného z jejích potomků.
- ☞ **Mateřská třída objektu** (anglicky *home class*). Je-li objekt vlastní instancí nějaké třídy, označujeme tuto třídu jako *mateřskou třídu* daného objektu.

LSP – Liskov Substitution Principle

Před chvílí jsem říkal, že odvozený typ specifikuje společné vlastnosti podmnožiny instancí předka. Z vlastnosti, že prvky podmnožiny nepřestávají být prvky původní množiny, vyplývá, že instance potomků nepřestávají být instancemi předka, a měly by proto být schopny kdykoliv vystupovat v roli instance kteréhokoliv ze svých předků.

Zásadu, že **potomek musí být schopen kdykoliv plnohodnotně vystupovat v roli instance předka**, formulovala v roce 1987 ve své přednášce² Barbora Liskov a od té doby je označována jako *Liskov Substitution Principle* (*Substituční princip Liskové*) a používá se pro ni zkratka LSP.

² Liskov, B. 1987. Keynote address – data abstraction and hierarchy. In *Addendum To the Proceedings on Object-Oriented Programming Systems, Languages and Applications* (Addendum) (Orlando, Florida, United States, October 04 – 08, 1987). L. Power and Z. Weiss, Eds. OOPSLA '87. ACM, New York, NY, 17-34. DOI= <http://doi.acm.org/10.1145/62138.62141>

Bohužel, řada programátorů tuto zásadu ve svých programech porušuje, a pak se diví, proč jim jejich „dokonalé programy“ nechodí. S příklady porušujícími tuto zásadu se bohužel setkáte i v přednáškách řady universit (včetně těch nejprestižnějších) o učebnicích a kurzech programování ani nemluvě.

Přetěžování × přebíjení × zakrývání metod

V souvislosti s děděním bych připomněl další tři termíny, které si začátečníci občas pletou, a to přetěžování, přebíjení a zakrývání metod.

- ☞ O **přetěžování** (anglicky *overloading*) metod hovoříme tehdy, definuje-li jeden datový typ několik metod se stejným názvem, ale rozdílnou signaturou.
- ☞ O **přebíjení** (anglicky *overriding*) nebo **překrývání** metod hovoříme tehdy, definuje-li potomek metodu se stejnou signaturou, jako má některá z viditelných metod rodiče. Potomkova verze metody je přitom začleněna do definice objektu tak, aby se použila pokaždé, když potomkovi někdo pošle příslušnou zprávu, a to nezávisle na tom, za instanci jakého typu se v danou chvíli potomek vydává. Přebíjení se budeme podrobněji věnovat v kapitole 24 *Virtuální metody a jejich přebíjení* na straně 515.
- ☞ O **zakrývání** (anglicky *hiding*) metod hovoříme tehdy, pokud potomek definuje metodu se stejnou signaturou, jako má některá z metod jeho rodiče, avšak rodičovská metoda zůstává dostupná a to, která z metod se použije, záleží na tom, komu se daná zpráva posílá. V Javě je možno zakrývat pouze statické metody. Instanční metody je možné pouze přetížit či přebít. Zakrývání se budeme podrobněji věnovat v kapitole 23 *Zakrývání atributů a metod* na straně 498.

Překlad *přebít* přesněji odpovídá anglickému originálu, a proto mu budu dávat přednost. V minulém dílu jsem si to ještě netroufl a dal na námítky kolegů, že takový termín je příliš lidový a do odborné terminologie nepatří. Pak jsem si ale řekl, že nemusíme být tak úzkoprsí. Když mohou být lidové výrazy v angličtině, proč bychom je nemohli mít v češtině. Angličan či Američan klidně označí programový modul termínem *podniková fazole* (*enterprise bean*). Naším programátorům z takového označení naskakuje kopřivka. Pokud máte s takovými termíny mentální problémy, doporučuji vám počkat si na vydání anglické verze této učebnice. Tam budu sice používat tytéž výrazy, ale v anglickém textu takovéto termíny nikoho neuráží.

1.9 Odkazové a hodnotové datové typy

Objektové datové typy rozdělujeme na odkazové a hodnotové podle toho, jak přistupujeme k posouzení ekvivalence dvou instancí. Instance hodnotových datových typů reprezentují nějakou hodnotu a jejich dvě instance považujeme za ekvivalentní, pokud obě reprezentují stejnou hodnotu. Naproti tomu instance odkazových datových typů reprezentují nějaké jedinečné entity a jsou ekvivalentní pouze samy se sebou.

To, jestli je daný typ odkazový či hodnotový, poznáme snadno podle toho, definuje-li vlastní verzi metody `equals(Object)`. Odkazové datové typy se spokojí s verzí zděděnou od třídy `Object`, která je definovaná tak, že (stejně jako operátor `==`) vracejí `true` pouze v případě, kdy porovnáváme instanci samu se sebou. V opačném případě vracejí `false`. U odkazových datových typů bývá tato informace opravdu tím, na co se chceme zeptat. U hodnotových datových typů nás ale většinou nezajímá porovnání instancí, ale porovnání jimi reprezentovaných hodnot, a proto musejí přebít zděděnou verzi verzi vlastní.

Tato poznámka je určena pro čtenáře, kteří mají zkušenosti s programováním v prostředí .NET. Tam totiž zavádějí terminologický guláš, protože typy nerozlišují podle toho, zda reprezentují hodnotu, ale podle způsobu alokace jejich instancí v paměti. Jako hodnotové datové typy označují typy, které se nealokují na haldě, ale na zásobníku návratových adres. To ale obecně nemusí být hodnotové typy, protože nemusejí představovat žádnou hodnotu. Tyto typy bychom mohli označit spíše jako kopírované, protože se u nich přiřazení realizuje zkopírováním daného objektu, a ne zkopírováním pouhého odkazu.

1.10 Návrhové vzory

V minulém dílu jsme se seznámili s několika návrhovými vzory. V tomto dílu k nim přidáme další. Připomenu, že návrhové vzory jsou programátorské ekvivalenty matematických vzorečků, v nichž místo čísel vystupují objekty a datové typy. Jsou to doporučení, jak vyřešit některé často se vyskytující úlohy.

Zopakujme si alespoň ve stručnosti ty, které byste měli z minulého dílu znát (uvádím je v abecedním pořadí). Neznáte-li je, pokuste se před dalším čtením doplnit své znalosti.

Jedináček (singleton)

řeší problém třídy, která má mít právě jednu instanci

Jednoduchá tovární metoda (*simple factory method*)

je statická metoda vracející jako svoji funkční hodnotu instanci třídy, v níž je definována. Odstraňuje některé nevýhody konstruktoru, a proto ji některé datové typy používají místo konstruktoru.

Knihovnní třída (*library class, utility*)

je třída, která nemá žádné instanční členy. Definuje pouze statické konstanty a metody. Protože nepotřebuje instance, je definována tak, aby její instance nešlo vytvořit.

Posluchač (*listener*)

navrhuje efektivní řešení situace, kdy jeden či více objektů čeká na výskyt nějaké události (např. stisk tlačítka), aby na ni mohly zareagovat.

Pozorovatel (*observer*)

je pouze jiný název pro návrhový vzor *Posluchač*.

Prázdný objekt (*null object*)

představuje nesmyslnou instanci své mateřské třídy a používá se v situacích, kdy metoda nemůže vrátit žádnou platnou instanci. Mnohé metody vracejí v takových situacích prázdný odkaz (**null**), ale tomu se pak nedají posílat zprávy a tím se komplikuje okolní program. Alternativní způsob řešení tohoto problému si naznačíme v podkapitole 30.3 *Datový typ Optional<T>* na straně 639.

Prototyp (*prototype*)

nabízí alternativní způsob vytváření nových instancí jako kopií instancí již existujících.

Prostředník (*mediator*)

řeší problém přílišného množství vazeb mezi jednotlivými třídami zavedením prostředníka, který komunikaci mezi třídami či jejich instancemi zprostředkuje.

Služebník (*servant*)

řeší problém, jak dodat dodatečnou společnou funkcionalitu skupině tříd, aniž bychom museli do každé přidávat téměř shodnou metodu.

Statická tovární metoda (*static factory method*)

je pouze jiný název pro návrhový vzor *Jednoduchá tovární metoda*.

Šablonová metoda (*template method*) doporučuje definovat v předku metodu i v případě, že je v ní potřeba použít činnosti, které budou definovat až potomci. Tyto činnosti se deklarují jako abstraktní metody s tím, že potomek je přebíje vlastními, konkrétními metodami, které daná (šablonová) metoda předka použije.

Výčtový typ (*enumerated type, enumeration, enum, factor*)

je datový typ, jenž má předem dané instance, které není možno v průběhu programu přidat, ubrat ani změnit.

1.11 Modul × komponenta × knihovna × framework

Knihovny podprogramů se používají od začátku programování. S nástupem objektově orientovaného programování se zrodila i nová kategorie pomocných programů, pro které se vžilo označení framework.

Paralelně se začalo hovořit o modulech a modulárním programování, které následně dospělo do vyšší etapy komponentového programování.

Protože se s těmito termíny často setkáte (a to nejen v této učebnici) a protože v nich řada programátorů nemá zcela jasno, trochu je rozebereme.

Modul

Modul je logicky samostatná část programu určená k plnění dané funkce. Modul se snaží vyřešit vše sám a minimalizovat komunikaci s ostatními moduly s výjimkou případů, kdy některý z okolních modulů řeší nějakou jednodušší funkci, která je pro daný modul užitečná. Vzájemnou závislost modulů se ale snažíme minimalizovat.

Modul se může sám skládat z podmodulů, které plní dílčí funkce většího modulu a které se zase snažíme navrhnout vzájemně nezávislé.

Definice jazyka Java považuje za ekvivalenty klasických modulů balíčky. Programátoři, kteří přecházejí na objektové programování ze starších paradigmat (např. strukturované programování), často uvádějí jako příklady malých modulů i třídy (třída je podle nich modul obsahující sadu definic metod). Jenomže starší paradigmatu neumožňovala s dostatečnou efektivitou vytvářet tak rozsáhlé programy, takže i granularita vnímání programátorů byla menší. Objektoví programátoři většinou považují za modul balíček či skupinu balíčků.

Komponenta

Komponenta je modul, který je možno použít samostatně, tj. nezávisle na aplikaci, pro niž původně vznikl. Komponenta má definované rozhraní a deklaruje požadavky na rozhraní komponent, s nimiž má spolupracovat. Se svým okolím komunikuje pouze prostřednictvím tohoto rozhraní. (Toto rozhraní nemusí(!) být definováno jako interfejs, i když v Javě tomu tak většinou bývá.)

Důležitou vlastností komponenty je, že je nahraditelná jinou komponentou se stejným rozhraním a funkcionalitou, a to nejenom v době návrhu, ale i za běhu programu. V grafickém uživatelském rozhraní můžete např. vyměnit seznam položek za přepínač. Každá z těchto komponent vypadá jinak, ale jejich funkčnost je stejná.

Další důležitou vlastností komponent je, že jsou do jisté míry schopny se přizpůsobit potřebám svého uživatele, aniž by bylo nutno dělat zásahy do jejich kódu. Jinými slovy: jsou konfigurovatelné. Zůstaňme u grafického uživatelského rozhraní, které mívá jako jednu ze svých komponent tlačítko. Tato komponenta je definovaná v samostatné knihovně. Nicméně je definovaná tak, že jí program může jednoduše zadat, jak má upravit svůj vzhled, jak má reagovat na stisk či přejetí myši apod. To vše bez zásahu do kódu komponenty.

Jako příklad velice jednoduchých komponent jsou někdy uváděny třídy, resp. jejich instance. Instanci jedné třídy můžete nahradit instancí jiné třídy se stejným rozhraním. Současně ji můžete prostřednictvím přístupových metod do jisté míry konfigurovat, aniž byste museli měnit její kód.

Knihovna

Knihovnou je sada pasivních entit (pasivních proto, že čekají, až je někdo použije) určených k použití okolním programem. V dřívějších dobách byly těmito entitami procedury a funkce a později se jimi stávaly i moduly a případně i komponenty.

Každý člen knihovny poskytuje nějakou službu, kterou lze využít. Organizace celého řešení je přitom zcela v rukou daného uživatele (uživatelé bývá většinou nějaký program).

Jako příklad knihovny by mohl sloužit např. balíček **util** projektu, s nímž jsme pracovali v minulém dílu. Ten obsahoval několik tříd, jejichž služeb jsme mohli využít, aniž bychom se jim museli nějak významně přizpůsobovat.

Framework

Framework se podobá knihovně s několika speciálními vlastnostmi:

- ☞ Organizace řešení nespočívá na bedrech uživatele, ale využitím principu inverze závislosti (viz první díl, strana 165, podkapitola 8.8 *Nová koncepce projektu*) je vše v rukou frameworku, jemuž se musí jeho uživatel přizpůsobit.
- ☞ Framework má definované smysluplné implicitní chování.
- ☞ Framework není obecně modifikovatelný. Přesněji řečeno: veškeré požadavky na úpravu či rozšíření jeho funkčnosti by měly být realizovatelné bez zásahu do jeho kódu.
- ☞ Framework je ale rozšiřitelný. Jeho funkčnost lze rozšiřovat či upravovat přidáním vhodného kódu, který se požadovaným způsobem naváže na původní kód daného frameworku.

Příkladem jednoduchého frameworku by mohl být správce plátna (v novém projektu instance třídy `CanvasManager`) spolu s instancemi spolupracujících tříd. Chtějí-li objekty využívat služeb správce plátna a býti zobrazovány v aplikačním okně, musí se mu přizpůsobit tím, že implementují interfejs `IPaintable` a přihlásí se do správy správce. Ten pak sám rozhodne, kdy se má ten který přihlášený objekt nakreslit.

Framework má rozumné implicitní chování, i když po něm nic nechceme (`CanvasManager` zobrazí prázdné plátno). V minulém dílu jsme si navíc vyzkoušeli, že vhodnou definicí tříd implementujících požadované interfejsy lze dosáhnout zajímavých výsledků.

Protože z jistého zorného úhlu není mezi knihovnou a frameworkem žádný podstatný rozdíl, nebudu v dalším textu tyto termíny úpěnlivě odlišovat a budu-li hovořit o knihovnách, bude se to vztahovat i na frameworky. Kdyby tomu tak nemělo být, výrazně na to upozorním.

1.12 Změny šablon

V prvním dílu jsem zavedl šablony, které definovaly výchozí podobu vytvářených zdrojových souborů. Při práci se studenty a řešení jejich problémů ale časem vykrytalizoval jeden z důvodů, proč mají začátečníci často potíže s konstrukcemi týkajícími se atributů a metod třídy. Tímto důvodem je zaužívaný způsob zápisu zdrojových programů, při němž se do zdrojového kódu zapisují odděleně atributy a metody a v rámci jejich sekcí se pak definují zvlášť členy třídy a zvlášť členy instancí. To vede k promíchání částí zdrojového kódu definujících vlastnosti a schopnosti objektu třídy a vlastnosti a schopnosti jejích instancí.

Se studenty jsme se shodli, že by pro ně bylo výhodnější (a srozumitelnější), kdybychom ve zdrojovém kódu napsali zvlášť vše, co se týká objektu třídy, a pak odděleně vše, co se týká instancí této třídy. Podle tohoto pravidla jsem proto upravil šablony pro všechny následující kurzy, a tím pádem i pro tuto knihu.

Zdrojový kód prázdné třídy definované podle nové šablony si můžete prohlédnout ve výpisu 1.1.

Jak se můžete přesvědčit, části věnované třídním atributům a metodám jsou v ní výrazně odděleny od částí věnovaných instančním atributům a metodám. Obě pak mají téměř shodnou strukturu. O interních datových typech, jimž je věnována poslední sekce nadepsaná `NESTED DATA TYPES`, jsme ještě nehovořili. Budeme se jim podrobně věnovat v kapitole 19 *Interní datové typy* na straně 397.

Výpis 1.1: *Prázdná třída vytvořená podle standardní šablony*

```

1  /*****
2  * Instance třídy {@code ClassTemplate} představují
3  *
4  * @author  Rudolf PECINOVSKÝ
5  * @version 0.00.0000 - 20yy-mm-dd
6  */
7  public class ClassTemplate
8  {
9  //== CONSTANT CLASS ATTRIBUTES =====
10 //== VARIABLE CLASS ATTRIBUTES =====
11
12
13
14 //#####
15 //== STATIC INITIALIZER (CLASS CONSTRUCTOR) =====
16 //== CLASS GETTERS AND SETTERS =====
17 //== OTHER NON-PRIVATE CLASS METHODS =====
18 //== PRIVATE AND AUXILIARY CLASS METHODS =====
19
20
21
22 //#####
23 //== CONSTANT INSTANCE ATTRIBUTES =====
24 //== VARIABLE INSTANCE ATTRIBUTES =====
25
26
27
28 //#####
29 //== CONSTRUCTORS AND FACTORY METHODS =====
30
31     /*****
32     *
33     */
34     public ClassTemplate()
35     {
36     }
37
38
39
40 //== ABSTRACT METHODS =====
41 //== INSTANCE GETTERS AND SETTERS =====
42 //== OTHER NON-PRIVATE INSTANCE METHODS =====
43 //== PRIVATE AND AUXILIARY INSTANCE METHODS =====
44
45
46
47 //#####
48 //== NESTED DATA TYPES =====
49 }

```

Šablona interfejsů má také novou podobu. Tu vám ale prozatím neukážu, protože Java 8 výrazně rozšiřuje jejich dosavadní účel. Se šablonou interfejsů vás proto seznámím až v podkapitole 14.6 *Šablona interfejsů* na straně 306, kdy už budete potřebné novinky znát, a budete proto chápat význam jednotlivých jejích sekcí.

Stejně tak si budete muset počkat na šablonu testovací třídy, protože v ní začneme používat jednu zajímavou pomocnou třídu. Šablonu testovací třídy vám proto představím až v podkapitole 7.3 *Šablona testovací třídy* na straně 166.

1.13 Knihovna **CanvasManager**

V tomto dílu budeme dále pracovat s knihovnou **CanvasManager**, s níž jsme pracovali v minulém dílu. Budu přitom předpokládat, že knihovnu již znáte, takže se na její třídy budu poměrně často odvolávat. Ti, kteří nečetli minulý díl, anebo již vlastnosti jejích jednotlivých tříd zapomněli, najdou potřebné informace v její programátorské dokumentaci, která je součástí stejnojmenného projektu.

1.14 Shrnutí – co jsme se naučili

- ☞ Přehled předpokládaných znalostí, které budete při studiu této knihy potřebovat, najdete na stránce knihy v samostatném souboru.
- ☞ Deklarace je část kódu, v níž předem oznamujeme některé vlastnosti vytvářeného programu.
- ☞ Definice je část kódu, v níž něco doopravdy vytváříme.
- ☞ Každý program je simulací reálného nebo virtuálního světa.
- ☞ Jako objekt označujeme v programu kolekci dat reprezentující odpovídající skutečnost z onoho simulovaného světa.
- ☞ Objekty v programu mohou reprezentovat cokoli, co můžeme pojmenovat, tj. cokoli, co můžeme označit podstatným jménem.
- ☞ Termínem *zpráva* označujeme požadavek, který zasílá jeden objekt druhému. Odesílatel zprávy přitom očekává od adresáta reakci odpovídající kontraktu dané zprávy.
- ☞ Termínem *metoda* označujeme kód definující, jak bude daný objekt reagovat na zaslouanou zprávu.

- ☞ Některým zprávám je přiřazeno více metod, mezi nimiž si oslovený objekt může vybrat.
- ☞ Schopnost objektů reagovat na stejnou zprávu různě označujeme jako **polymorfismus**.
- ☞ V knize budu důsledně odlišovat termíny *rozhraní* jako obecnou vlastnost libovolné entity v programu a *interfejs* jako označení programové konstrukce specifikující požadované rozhraní, a případně i doporučující implicitní implementaci.
- ☞ Interfejsy představují datové typy reprezentující rozhraní instancí tříd, které tyto interfejsy implementují.
- ☞ Modul je logicky samostatná část programu určená k plnění dané funkce.
- ☞ Modul se může sám skládat z podmodulů.
- ☞ Komponenta je modul, který je možno použít samostatně.
- ☞ Komponenta by měla být nahraditelná jinou komponentou se stejným rozhraním a funkcionalitou.
- ☞ Komponenty jsou konfigurovatelné, jejich funkcionalitu je možné do jisté míry upravovat bez zásahu do jejich kódu.
- ☞ Knihovna je sada pasivních entit určených k použití okolním programem.
- ☞ Framework je knihovna se speciálními vlastnostmi:
 - ☞ Použitím principu inverze závislosti přebírá framework řízení chování programu.
 - ☞ Má definované smysluplné implicitní chování.
 - ☞ Není modifikovatelný, ale je rozšiřitelný.
- ☞ Oproti předchozímu dílu se změnilo pořadí sekcí standardní šablony; nyní je v ní pohromadě veškerý kód týkající se třídy, který je konstruktory a továrními metodami oddělen od kódu týkajícího se instancí.

Kapitola 2

Vývojové prostředí NetBeans

Co se v kapitole naučíte

Seznámíte se s profesionálním vývojovým prostředím *NetBeans*. Nejprve vám ukážu, jak se instaluje. Potom v něm otevřeme existující projekt a předvedeme si, jak se pracuje s panely. Ve zbytku kapitoly vám budu vysvětlovat, jak upravit konfiguraci prostředí podle potřeby. Při té příležitosti se dozvíte řadu informací o jeho vlastnostech.

V této kapitole si po instalaci prostředí otevřeme projekt **N202a_Library** (ten si stáhnete prostřednictvím generátoru, o němž jsem mluvil v úvodu), na němž si předvedeme některé základní vlastnosti vývojového prostředí.

V minulém dílu jsme pracovali ve vývojovém prostředí *BlueJ*. Řekli jsme si, že patří mezi nejjednodušší IDE, což je zkratka z anglického *Integrated Development Environment* – integrované vývojové prostředí, přičemž adjektivum *integrovaný* označuje, že daný program integruje více nástrojů dohromady – editor, překladač, ladící program a řadu dalších.

Prostředí *BlueJ* je optimalizované na výuku a na to, aby se s jeho pomocí studenti naučili přemýšlet objektivně. Pro tvorbu složitějších programů to však není optimální volba – pro tu je vhodné použít některé z profesionálních IDE.

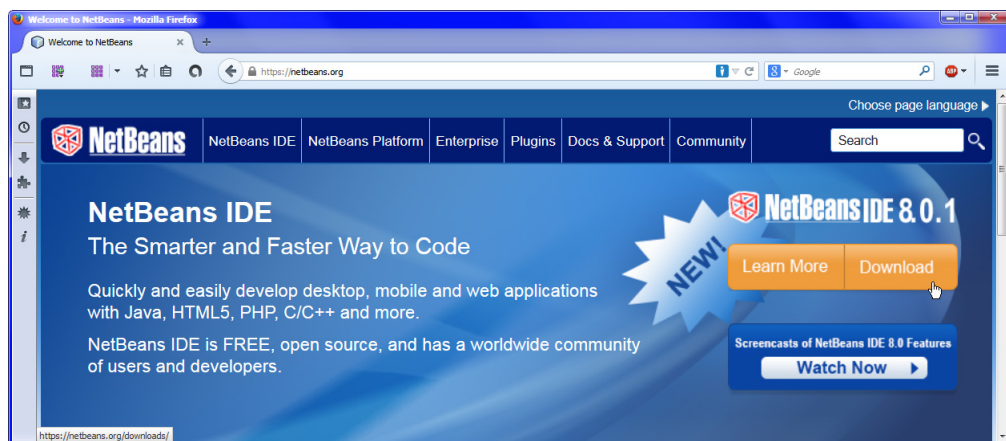
Pro vývoj programů v jazyce Java se nejvíce používají tři prostředí: *Eclipse*, *IntelliJ IDEA* a *NetBeans*. Tato prostředí jsou si vzájemně velmi podobná, a jakmile přijde některé z nich se zajímavou novinkou, zanedlouho ji do svého repertoáru začlení i ta ostatní. Zkušenost ale ukázala, že pro výuku je nejvhodnější poslední z nich, protože předchází dvě nenabízejí některé funkce, které při tvorbě a následné demonstraci výukových programů využívám.

Jak jsem již ale řekl v úvodu, zvládnutí profesionálního vývojového prostředí je zhruba stejně náročné jako zvládnutí programovacího jazyka. Proto bude zbytek první části věnován seznámení se základními vlastnostmi *NetBeans*. Můžete samozřejmě dát přednost jinému IDE, ale základní popisované principy budou u všech velmi podobné. Bude se jen maličko lišit jejich ovládání a některé další detaily.

2.1 Instalace

Vývojové prostředí *NetBeans* je profesionální vývojové prostředí, které je k dispozici zdarma. Můžete si je stáhnout z jeho stránek.

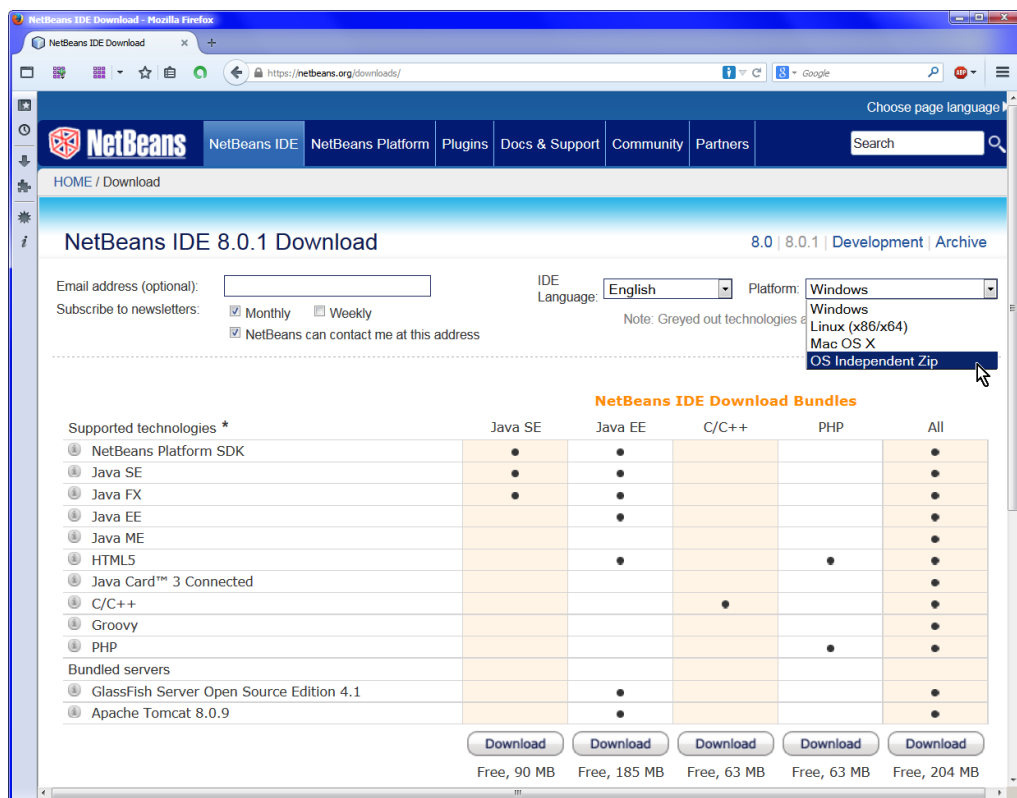
1. Otevřete stránku <http://netbeans.org/> a stiskněte tlačítko **Download** umístěné vpravo pod názvem produktu (viz obrázek 2.1).

Obrázek 2.1

Domovská stránka produktu NetBeans

2. Otevře se stahovací stránka, na které si budete moci vybrat jazyk lokalizace staženého prostředí (k dispozici je angličtina, japonština, čínština, portugalská a ruština) a operační systém (na obrázku 2.2 je tato nabídka rozbalená). V seznamu dostupných operačních systémů bych rád upozornil na poslední položku (na obrázku je zvýrazněna), která umožní stáhnout ZIP, jenž můžete rozbalit a spustit kdekoliv. Musíte se však smířit s tím, že tento instalační soubor je, oproti instalaci pro konkrétní operační systém o 70 až 87 MB větší (záleží na tom, který z nabízených systémů berete jako referenční) a některé drobnosti (např. instalaci knihovny *JUnit*) musíte realizovat „ručně“.

Obrázek 2.2

Stránka, na níž si vybíráte možné konfigurace instalovaného programu

- Když už jste si vybrali jazyk a operační systém, musíte ještě zvolit, jakou instalační sadu chcete stáhnout, přičemž u každé z nabízených sad hned vidíte, co vše je příslušná sada schopna podporovat (viz obrázek 2.2) a jak velký je její instalační soubor. (Jak jistě sami odhadnete, pro náš kurz bude stačit ta nejjednodušší, cca 90MB verze.) Stiskněte proto tlačítko pod vybraným sloupcem.
- Zadaná instalační sada se stáhne do vašeho počítače. Kam, to záleží na nastavení vašeho prohlížeče.

Instalace pro Windows

V dalším výkladu budu pokračovat popisem instalace pro *Windows*, protože tento operační systém používá přes 80 % studentů a účastníků mých kurzů. Ti z vás, kteří si stáhli onen univerzální ZIP, mohou výklad přeskočit, ti, kteří budou instalovat pod jiným operačním systémem, mi musejí odpustit případné odchylky. Takže pokračujeme:

- Spusťte stažený instalační soubor.

6. Program zanalyzuje váš počítač, a bude-li vše v pořádku, otevře okno instalátoru, v němž vám oznámí, co se chystáte instalovat a kolik diskového prostoru k tomu budete potřebovat. Stiskněte **Next>**.
7. Otevře se okno s licenčním ujednáním. Přečtěte si je, zaškrtněte políčko označující souhlas (předpokládám, že budete ochotni toto ujednání akceptovat) a stiskněte **Next>**.
8. Objeví se další okno s licenčním ujednáním – tentokrát na knihovnu *JUnit*, s níž jsme se již seznámili v minulém dílu. Tentokrát si budete moci vybrat, zda chcete knihovnu instalovat. V knize předpokládám, že nastavíte horní položku přepínače, čímž oznamujete, že licenční ujednání akceptujete a knihovna se smí instalovat. Nastavte ji a stiskněte **Next>**.
9. Otevře se okno se dvěma vstupními poli: v horním zadáváte, kam chcete *NetBeans* instalovat, v dolním oznamujete, kde je instalovaná verze Javy (přesněji JDK), pod kterou budete *NetBeans* spouštět. Obě políčka jsou předvyplněná.

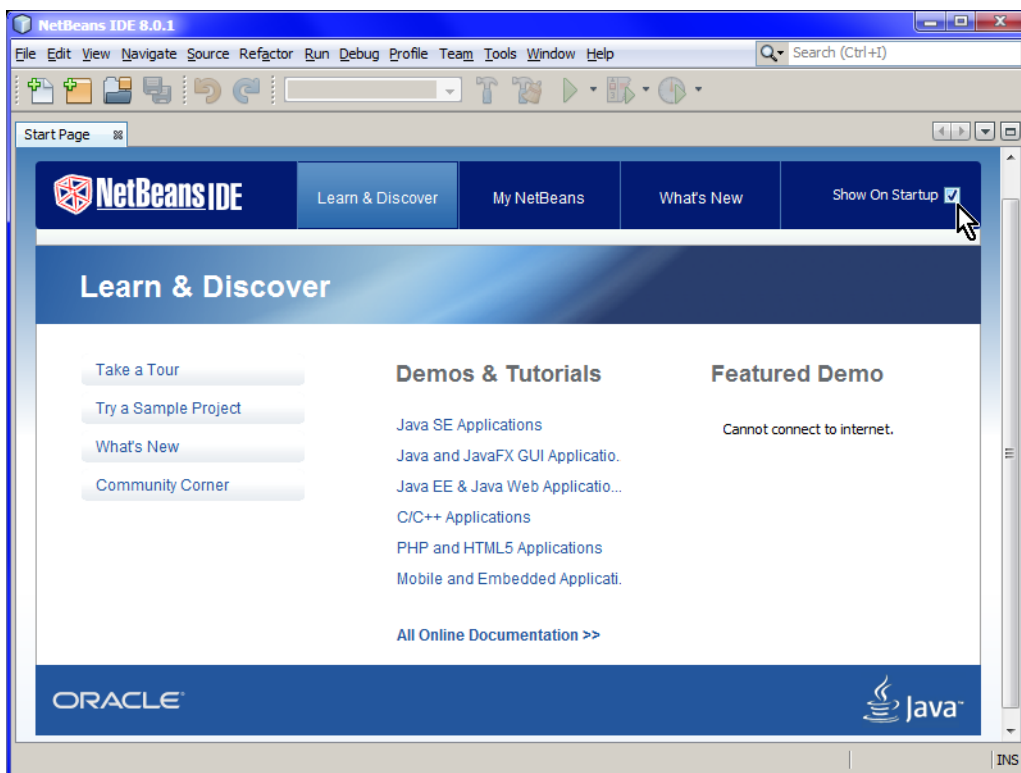
Nechce-li se vám přemýšlet nad umístěním programu, můžete rovnou jít dál. Jak už jsem ale říkal v minulém dílu, já jsem se rozhodl všechny programy v Javě umísťovat do složky *Java* v kořenové složce mého systémového disku. Oddělí se tak programy spouštěné přímo nad platformou mého operačního systému od programů spouštěných nad platformou *Java*.

Rozhodnutí nechám na vás. Poté, co zadáte obě umístění, stiskněte tlačítko **Next>**.

10. Otevře se závěrečné okno průvodce instalací, v němž vám instalátor oznamuje, kam bude *NetBeans* instalovat, že se knihovna *JUnit* nainstaluje po prvním spuštění, že se budou automaticky zjišťovat případné aktualizace a kolik celá instalace zabere místa na disku. V tuto chvíli máte poslední šanci se stiskem tlačítka **<Back** vrátit do některého z předchozích oken a opravit svoje zadání. Jste-li se zadáním spokojeni, stiskněte tlačítko **Install**.
11. Otevře se instalační okno, v němž vás bude program průběžně informovat o aktuálně instalovaných souborech a o tom, jak je s instalací daleko. Pro případ, že byste si to s instalací rozmysleli, je připraveno tlačítko **Cancel**, ale předpokládám, že necháte instalaci doběhnout do konce.
12. Po skončení instalace se otevře ukončovací okno, v němž vám instalátor oznamuje, že instalaci úspěšně dokončil, a současně vám prozradí, jak lze program spustit. Zároveň zde najdete zaškrťovací políčko, jehož zaškrtnutím souhlasíte s tím, aby program posílal vývojovému týmu stručné anonymní informace o používaných funkcích, které budou podkladem pro rozhodnutí, o co by mohla být vylepšena příští verze. Já je zaškrťávám, ale vy se můžete rozhodnout jinak.

2.2 První spuštění

Po spuštění programu chvíli uvidíte startovací okno, které u svého spodního okraje zobrazuje, jak je natahování programu daleko. Po několika vteřinách (nebo desítkách vteřin – záleží na rychlosti počítače a použitých disků) se otevře aplikační okno se startovní stránkou *Start Page*, která má tři karty (viz obrázek 2.3).

Obrázek 2.3

Uvítací stránka aplikačního okna

- ☞ Karta **Learn & Discover** obsahuje hypertextové odkazy na stránky s nejrůznějšími tutoriály, návody, ukázkovými příklady a dalšími informacemi, z nichž byste se mohli poučit.
- ☞ Prostřední karta **My NetBeans** teď bude téměř prázdná, ale až začnete *NetBeans* používat, bude zobrazovat seznam naposledy otevřených projektů a instalovaných pluginů.
- ☞ Poslední karta **What's New** nabízí seznam posledních článků o *NetBeans*. Najdete zde odkazy na zprávy, tutoriály i různé blogy. Odkazy na této stránce vedou k informacím různých úrovní – některé jsou vhodné i pro začátečníky, jiné předpokládají jisté znalosti a zkušenosti.

Hlavní nevýhodou všech těchto výukových a informačních textů je (alespoň pro některé) to, že jsou všechny anglicky. Jak už jsem ale říkal v úvodu, slušně programovat se bez znalosti angličtiny nedá.

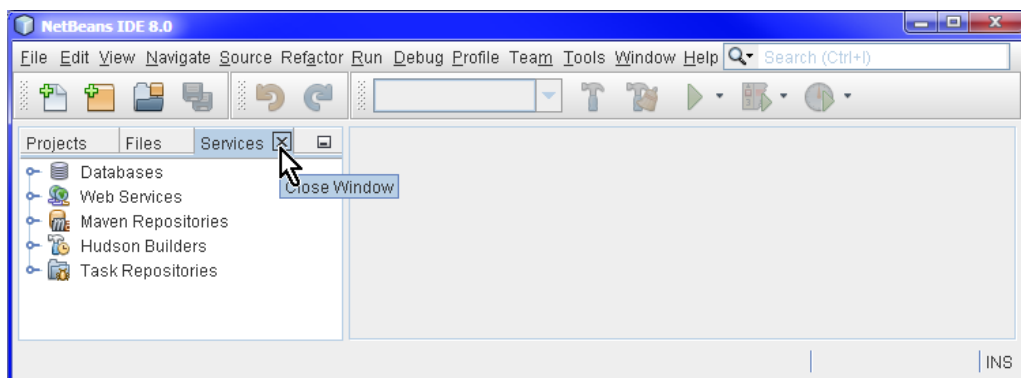
Na stránce je v pravém horním rohu připravené zaškrtačkové políčko **Show On Startup** (na obrázku 2.3 na něj ukazuje kurzor myši), jehož „odzaškrtnutím“ oznámíte, že se při příštím startu stránka nemá zobrazovat. Kdybyste si to později rozmysleli a chtěli tuto stránku opět zobrazit, stačí v nabídce **Help** zadat příkaz **Start Page** a stránka se okamžitě zobrazí.

My ale teď na nějakou dobu oželíme její dobrodiní. Zrušte proto zaškrtnutí políčka **Show On Startup** a startovní stránku zavřete.

2.3 Aplikační okno, panely a karty

Po zavření startovní stránky se objeví prázdné aplikační okno (zmenšené je na obrázku 2.4) rozdělené na dva panely. Pravý z nich je prázdný, kdežto levý uchovává tři karty³ se záložkami v záhlaví.

Pravá záložka reprezentuje kartu **Services**. Tu využijí až pokročilí vývojáři, takže ji nebudeme v průběhu celého kurzu potřebovat, a můžeme ji proto zavřít. Před tím si ale vyzkoušíme, co vše můžeme s takovou kartou dělat.

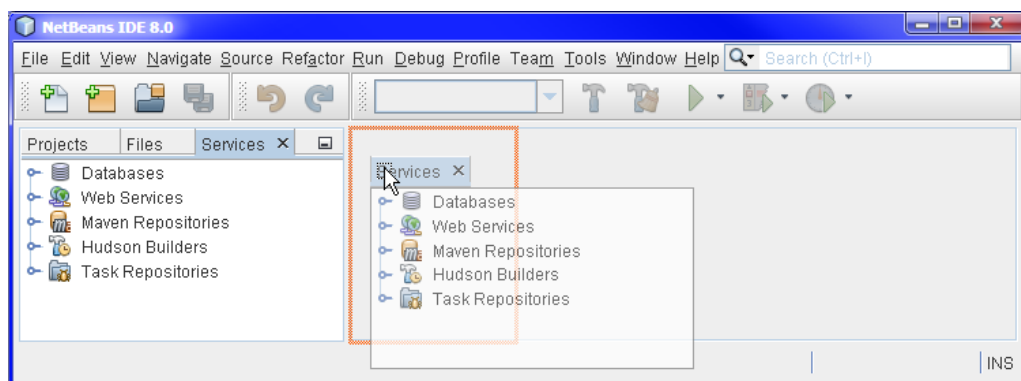
Obrázek 2.4

*Zavření karty **Services** v levém panelu aplikačního okna*

Najedte myší na její záložku a uchopte ji. (Pozor ale, abyste ji místo toho klepnutím na zavírací ikonu nezavřeli, jak se k tomu chystá myš na obrázku 2.4.) Když nyní popojedete s myší, bude ji karta poslušně následovat. Jak s ní budete jezdit

³ Nabídky, dokumentace i nápověda hovoří sice o oknech, ale pak musíte říkat, že v okně je okno se záložkou a jiná podivná tvrzení. S kartami bude výklad srozumitelnější.

po aplikačním okně, tak se budou na různých místech objevovat červené rámečky, které budou naznačovat, kam by se karta usadila, kdybyste ji v daném okamžiku pustili (viz obrázek 2.5).

Obrázek 2.5

*Přesun okna **Services** do alternativního umístění*

Při popojíždění může nastat několik situací:

- ☞ Přejedete-li s myší k okraji nějakého panelu (je jedno, jestli to bude panel, v němž se okno nachází, nebo nějaký jiný), zobrazí se obdélníkový rámeček obdobný tomu, který vidíte na obrázku 2.5, kde jsem s ním přešel až do sousedního panelu. Pak se panel, v němž se právě nacházíte, rozdělí na dva a část naznačenou rámečkem zabere nový panel, do něhož bude umístěna přesouvaná karta.
- ☞ Přejedete-li s myší do oblasti záložek, zobrazí se „zubatý“ rámeček naznačující záložku. Pak karta zůstane ve stejném panelu, jenom její záložka bude mezi záložkami daného panelu na jiném místě.
- ☞ Odjedete-li myší mimo aplikační okno, otevře se pro ni nové okno. Do tohoto okna se umístí naše karta se záložkou. K ní pak můžete v budoucnu přidávat i další karty. Okno už ale nepůjde rozdělit na několik panelů.

Této možnosti můžete využít, používáte-li počítač s několika monitory. Na každém monitoru pak můžete mít jedno či více oken a v nich libovolné množství karet. Já to využívám zejména při ladění. Až si o něm budeme povídat, tak vám to připomenu.

Změny rozměrů panelů

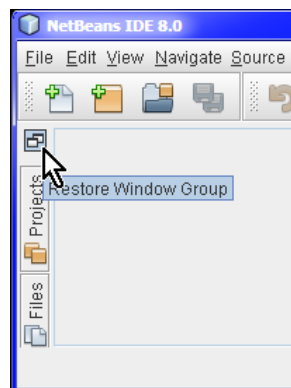
Vyzkoušejte si různé možnosti umisťování karty. Při té příležitosti si vyzkoušejte, že vzájemnou velikost panelů můžete změnit tak, že myši najedete na dělicí hranu, uchopíte ji a přesunete. To platí jak pro panely umístěné vedle sebe, tak pro panely umístěné nad sebou.

Minimalizace a obnovení panelů a karet

Občas se stane, že nám zrovna nějaký z panelů u okraje plátna překáží a potřebovali bychom mít k dispozici místo, které zabírá. Jednou z možností, jak takovouto situaci řešit, je změnit rozměr daného panelu, jak jsme si říkali před chvílí. Druhou možností je panel dočasně (nebo i trvale) minimalizovat.

Na obrázku 2.5 jste si jistě všimli, že vpravo vedle karty **Services** je připravené minimalizační tlačítko. Pokud je stisknete, panel zaparkuje do okraje aplikačního okna, u kterého právě sídlí. Záložky karet se seřadí podél daného okraje. Klepnutím na kteroukoliv z nich příslušnou kartu rozbalíte a dalším klepnutím ji opět sbalíte.

Vedle záložek se současně objeví obnovovací tlačítko (viz obrázek 2.6). Když na ně klepnete, panel zaujme svoji původní pozici i rozměr a záložky karet z tohoto panelu se opět vrátí do jeho záhlaví.

Obrázek 2.6
Znovuotevření
zaparkovaného panelu

Další možnosti

Panely nabízejí ještě další možnosti uspořádání, o nichž jsem nehovořil. Nechtěl jsem vás totiž zbytečně zdržovat, protože vím, že už se nemůžete dočkat, až začneme opět programovat. Probral jsem proto zrychleně pouze ty možnosti, které budeme za chvíli potřebovat.

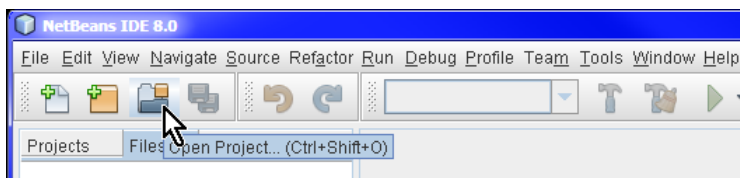
Koho další možnosti zajímají, tak na ně při troše experimentování jistě přijde. Vše si vyzkoušejte a až si dostatečně pohrajete, tak kartu **Services** zavřete.

2.4 Otevření existujícího projektu

Obdobně jako v *BlueJ*, i v *NetBeans* jsou vyvíjené programy uspořádány do projektů. Jeden program může být rozdělen do několika projektů, aby na něm mohli snáze pracovat několik vývojářů. Nicméně součástí *NetBeans* jsou i nástroje, které umožňují dostatečně efektivní práci několika vývojářů na jediném projektu.

Otevřeme svůj první projekt v *NetBeans*. Abychom se nejprve dozvěděli něco o *NetBeans*, nebudeme otevírat nový, prázdný projekt, v němž bychom museli teprve definovat jeho programy (i na to časem dojde), ale otevřeme předpřipravený projekt s funkčním programem. Postupně se seznámíme s jeho součástmi a ukážeme si, jaké výhodné funkce pro práci nám *NetBeans* nabízí.

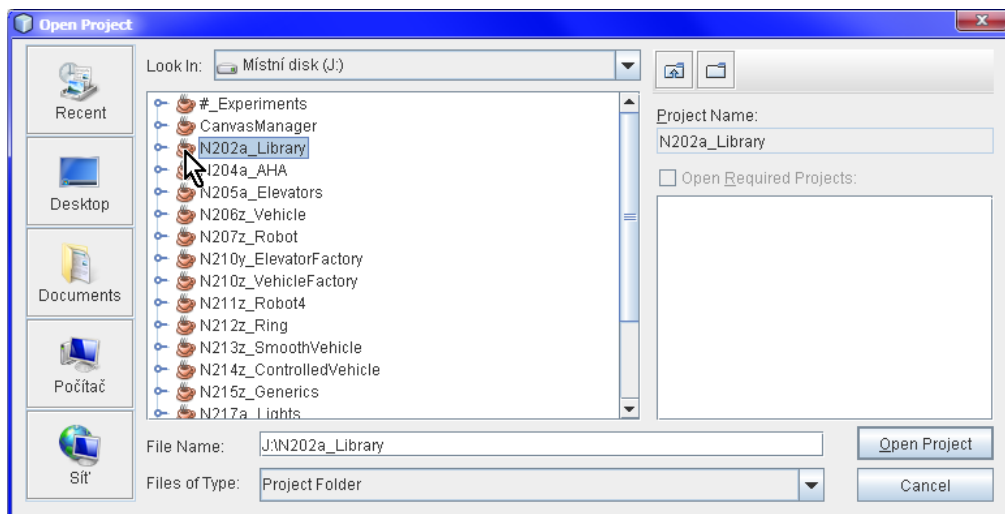
Pojďme tedy na to. Předpokládám, že jste již spustili generátor a na zvolené místo uložili jeho projekty (pro tuto kapitolu bude stačit, budete-li mít uložený projekt **N202a_Library**). Existující projekt otevřete buď klepnutím na ikonu **Open Project** (standardně je umístěna jako třetí zleva – viz obrázek 2.7), nebo zadáním příkazu **File → Open Project**, anebo stiskem klávesové zkratky **CTRL+SHIFT+O**.

Obrázek 2.7

Žádost o otevření existujícího projektu

NetBeans otevřou dialogové okno pro otevření existujícího projektu (viz obrázek 2.8). V něm buďto zadáte do vstupního pole **File name** cestu ke složce s projektem, anebo tuto složku najdete prostřednictvím polí panelu se stromem složek. Ve stromu složek poznáte složku s projektem podle ikony představující šálek kávy. Vyberte složku s projektem **N202a_Library** a své zadání potvrďte stiskem tlačítka **Open Project**.

Obrázek 2.8

Dialogové okno pro otevření existujícího projektu

V *NetBeans* se na kartě projektů objeví položka s právě otevřeným projektem. Pod panelem s kartou projektů se narodí další panel. V něm bude jediná karta, jejíž záložka nám prozradí, že se jedná o kartu navigátoru (za chvíli si prozradíme, co to znamená).

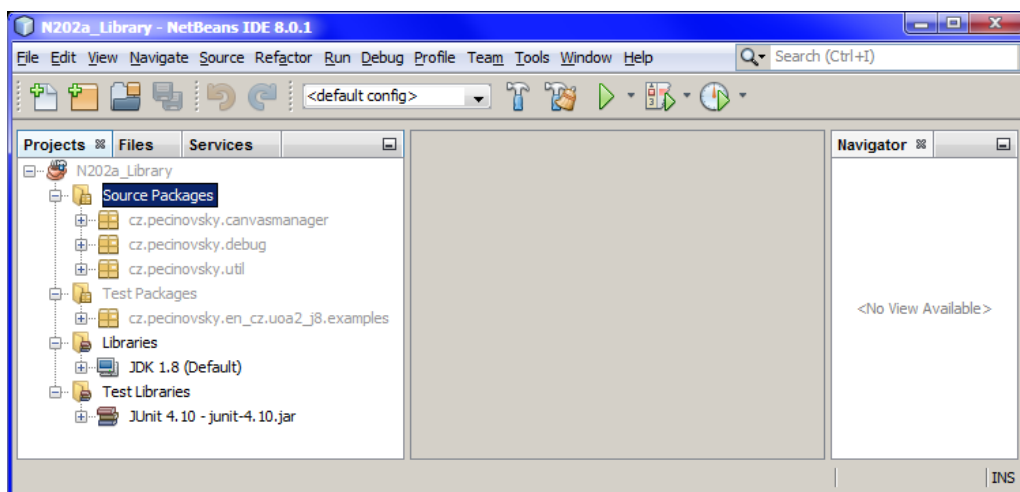
Toto uspořádání (tj. panel s kartou navigátoru pod panelem s kartou projektů) přetrvává z dob, kdy byly ještě používány monitory s poměrem stran 4:3. Protože předpokládám, že již používáte širokoúhlý monitor, doporučím vám uspořádání, které považuji za výhodnější: uchopte kartu navigátoru, a způsobem, který jste si před chvílí zkoušeli s kartou **Services**, ji přesuňte (a s ní i její panel) zcela vpravo, aby mezi jejím panelem a panelem s projekty zůstalo ještě volné místo (viz obrázek 2.9) – tam budeme za chvíli otevírat okna editoru.

Než se pustíme do analýzy struktury projektu, chtěl bych vás upozornit na jeden rozdíl oproti tomu, na co jste byli zvyklí v předchozím dílu. Prostředí *BlueJ*, s nímž jsme pracovali v předchozím dílu, umísťovalo všechny soubory do jedné složky. Profesionální vývojová prostředí umožňují umístění souborů do více složek a sama pak implicitně nastavují samostatný strom složek pro zdrojové soubory vlastní aplikace a další pro zdrojové soubory testů. K tomuto rozdělení se ještě několikrát vrátíme.

Vraťme se ke kartě projektů. Položka s projektem je prozatím sbalená. Když ji rozbalíte, najdete v ní několik složek:

☞ Složka **Source Packages** obsahuje zdrojové soubory daného projektu. Rozbalíte-li ji, najdete v ní tři podsložky odpovídající třem balíčkům (viz obrázek 2.9).

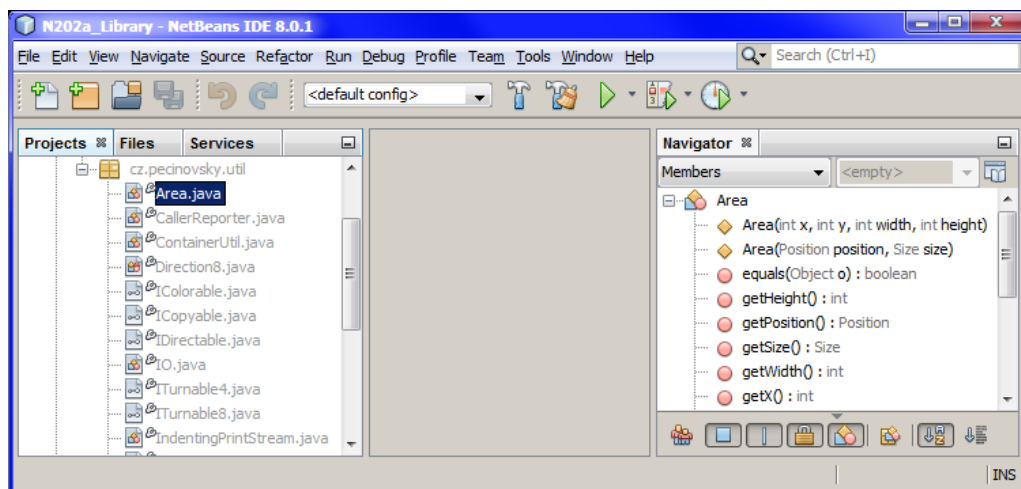

Obrázek 2.9
Rozbalování projektu v panelu projektů

- ☞ Složka **Test Packages** obsahuje testovací soubory projektu. Rozbalíte-li ji, najdete v ní jedinou podsložku odpovídající balíčku s testovacími třídami.
- ☞ Složka **Libraries** obsahuje seznam odkazů na potřebné knihovny, frameworky a jiné projekty, které daný projekt potřebuje ke své práci. Rozbalíte-li ji, najdete v ní jedinou podsložku odpovídající standardní knihovně. Tu můžete dále rozbalovat a analyzovat její jednotlivé součásti, ale já budu prozatím tuto možnost ignorovat a její analýzu ponechám vaší soukromé iniciativě.
- ☞ Složka **Test Libraries** obsahuje doplňkový seznam knihoven, frameworků a pomocných projektů potřebných pro funkci testů. Rozbalíte-li ji, najdete v ní jedinou podsložku odpovídající testovací knihovně (frameworku) *JUnit*, kterou jsme využívali již v minulém dílu, i když to prostředí *BlueJ* veřejně nijak neinzerovalo.

Pojďme se věnovat zdrojovým souborům projektu. Rozbalíte-li ve složce **Source Packages** druhou podsložku odpovídající balíčku **cz.pecinovsky.util**, najdete v ní jednotlivé zdrojové soubory daného balíčku. Klepnutím na položku požádáte panel navigátoru o zobrazení struktury daného souboru. Navigátor zobrazí definované třídy, atributy a metody tak, jak to ukazuje obrázek 2.10.

Poklepnutím na položku zdrojového souboru nebo zadáním příkazu **Open** v její místní nabídce otevřete v panelu editoru kartu se zdrojovým kódem tohoto souboru.

Obrázek 2.10

Zobrazení obsahu souboru v panelu navigátoru

2.5 Navigátor a jeho ikony

Vraťme se ale k seznamu definovaných typů, metod a atributů zobrazovanému v panelu navigátoru. Protože u některých tříd je těchto položek opravdu požehnaně, umožňují ikony pod seznamem ovlivnit, co vše se bude zobrazovat. Význam jednotlivých tlačítek je následující:

Show inherited members – Zobrazování zděděných členů

Show fields – Zobrazování atributů

Show static members – Zobrazování statických členů

Show non-public members – Zobrazování neveřejných členů (není-li stisknuto, zobrazují se pouze členy s modifikátorem přístupu **public**).

Show inner classes – Zobrazování interních typových členů (budeme je probírat v kapitole 19 *Interní datové typy* na straně 397).

Show Fully Qualified Names – Zobrazování názvů tříd s úplnou kvalifikací

Sort by Name – Členy jsou seřazeny dle abecedy

Sort by Source – Členy jsou seřazeny stejně jako ve zdrojovém kódu

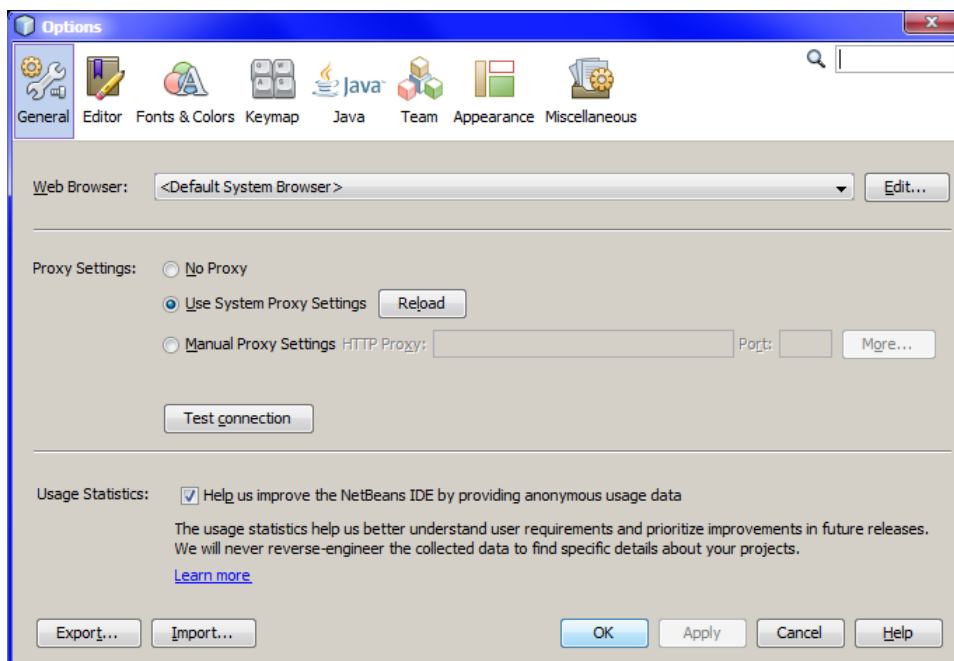
Poklepáním na položku v navigátoru se v panelu editoru zobrazí zdrojový kód s touto položkou. Pokud se ještě zdrojový kód nezobrazoval, otevře se jeho karta.

2.6 Úprava nastavení prostředí

Vítězně jsme se tedy dvěma způsoby probíjovali ke zdrojovým souborům. Než si ale začneme vyprávět o práci s nimi, naučím vás, jak nastavovat některé vlastnosti vývojového prostředí *NetBeans*. Při té příležitosti se dozvíte o jeho vlastnostech a funkcích i řadu informací, které se vám budou při práci hodit.

Nebudu vám ale vysvětlovat všechny možnosti, které si můžete v *NetBeans* nastavit – to bychom se pak už v knize nedostali k ničemu jinému. Seznámím vás s několika nastaveními, která mohou být užitečná i začátečníkům. Zadejte proto příkaz **Tools** → **Options**, a otevřete tak dialogové okno (viz obrázek 2.11), s jehož pomocí můžete vlastnosti vývojového prostředí přizpůsobit svým požadavkům a potřebám.

Okno pro nastavování vlastností prostředí nabízí nastavení pro osm oblastí reprezentovaných ikonami v horním řádku. Pojdme si je postupně probrat.

Obrázek 2.11

Dialogové okno pro nastavování vlastností prostředí

2.7 General – obecná nastavení

Pro obecná nastavení (ikona **General** aktivovaná na obrázku 2.11) toho tu moc není. Nastavení internetového prohlížeče v seznamu **Web Browser** se uplatní při prohlížení vygenerované dokumentace API. Nechcete-li používat jiný než implicitně nastavený prohlížeč vašeho systému, můžete je ignorovat.

Zaškrtnutí políčko **Usage Statistics** umožňuje dodatečně změnit vaše rozhodnutí o zasílání anonymních statistik vaší činnosti, o kterém jsme již hovořili v pasáži o instalaci *NetBeans*.

Zajímavá by pro vás mohla být tlačítka **Export** a **Import**. Ta umožňují uložit vaše aktuální nastavení do ZIP souboru (**Export**), resp. načíst obdržené nastavení (**Import**), a přizpůsobit tak svoje prostředí podle vzoru toho, kdo pro vás své nastavení exportoval.

Připravil jsem pro vás soubor s některými svými nastaveními, která by se vám mohla hodit. Projdeme si nejprve, co vše by mohlo být užitečné nastavit. Na konci vám pak v podkapitole 2.16 *Export a import nastavení* na straně 72 ukážu, jak můžete importovat nastavení, která chcete převzít.

2.8 Editor – nastavení editoru

V oblasti **Editor** je k dispozici deset karet. Většinou je již nebudu zobrazovat – to si můžete udělat na počítači sami. Pouze vás seznámím s nejdůležitějšími možnostmi, které si na nich můžete nastavit.

Karta General

Na kartě obecných nastavení editoru najdete tři sekce:

Braces Matching

Zaškrtnutím políčka **Show outline** požadujete, aby se po vybrání závorky zvýraznila i její párová závorka a snáze jste tak odhalili, jestli máte závorky správně spárované, a pokud ne, tak která vám chybí či přebývá.

Zaškrtnutím políčka **Show tooltips** si objednáte chování editoru pro případ, kdy je otevírací závorka bloku, v němž se právě nacházíte, mimo zobrazovanou oblast zdrojového textu. Při zaškrtnutí tohoto pole se v takovém případě u horního okraje okna editoru zobrazí začátek aktuálního bloku jako nápověda (tool tip).

Camel Case Behavior

Zaškrtnutím políčka v této sekci aktivujete příjemnou vlastnost, kterou bychom mohli v překladu označit jako *velbloudí vyhledávání*. Kdykoliv potřebujete zadat v programu nějaký identifikátor, stačí zapsat první písmeno a pokračovat jenom velkými písmeny daného identifikátoru. Editor vám pak nabídne seznam identifikátorů, které lze na daném místě použít a jejichž velbloudí notace odpovídá zadané.

Budete-li chtít zadat identifikátor `metodaSeZvláštnímNázvem`, stačí zadat `mSZN` a seznam nabídnutých identifikátorů již bude pravděpodobně obsahovat pouze tuto metodu. Znaky samozřejmě nemusíte zadat všechny – tak, jak je budete postupně doplňovat, bude se seznam zkracovat.

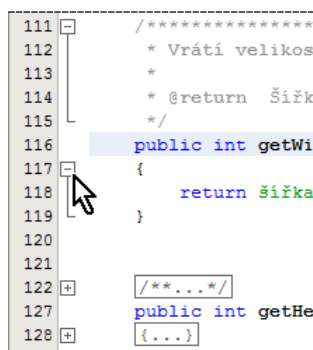
Search

Poslední sekce umožňuje nastavit, jak bude editor při vyhledávání reagovat na stisk klávesy ENTER. Můžete buď přejít k dalšímu výskytu (**Enter to find next**), nebo ukončit vyhledávání (**Enter to finish search**).

Karta Folding

Termínem **Code Folding** se označuje skrývání (nebo chcete-li sbalení) částí kódu. Na této kartě nastavujete, zda mají *NetBeans* tuto možnost podporovat (**Enable Code Folding** – doporučuji zaškrtnout) a které části kódu mají být po otevření souboru skryté (sbalené) – doporučuji žádné, jak je to v implicitním nastavení.

Zobrazení a skrytí částí kódu můžete měnit kdykoliv během editace. Na obrázku 2.12 vidíte výsek programu se dvěma metodami. U první je jak komentář, tak tělo metody zobrazené, u druhé je skryté. Zobrazení či skrytí změníte klepnutím na značku vedle dotyčného kódu, jak to ukazuje kurzorová šipka na obrázku. Kromě toho můžete změnit sbalení všech sekcí daného druhu v celém zdrojovém kódu zadáním příslušného povelu v podnabídce **Code Folds** nabídky **View**.

Obrázek 2.12
Zobrazování a skrývání
částí kódu

Karta Formatting

Tato karta umožňuje zadat vaše preference při formátování zdrojového kódu. Popisem možností této karty bych zaplnil klidně dalších 20 stránek, takže opravdu jen ve stručnosti.

Již v základní konfiguraci, kterou jsme instalovali, nabízí rozbalovací seznam **Language** pět možností: společné nastavení **All Languages** a vedle něj pak nastavení pro Javu, JavaScript, JSON a HTML. Nastavení pro Javu je velmi košaté a detailní. Nebudu je zde rozebírat, koho zajímá, může si je proklikat sám a podívat se, co vše se dá pro formátování zdrojových kódů Javy nastavit. Já se tu podrobněji zmíním pouze o společném nastavení, v němž můžete zadat jen zpracování tabulátorů a zalamování řádků.

Určitě bych vám doporučoval zaškrtnout políčko **Expand Tabs to Spaces**, čímž zabezpečíte, že všechny zadané tabulátory budou převedeny na mezery. V opačném případě se totiž může stát, že když otevřete zdrojový kód v jiném editoru, bude zcela jinak zalomen a bude obtížnější se v něm vyznat.

Velikost odsazení po stisku tabulátoru radím ponechat na standardních 4 znacích. Vzdálenost tabulačních zarážek při použití znaků tabulátoru zadávám většínou větší (místo 8 znaků třeba 16), aby se případné zapomenuté tabulátory v cizích kódech co nejmarkantněji projevíly a mohl jsem je odstranit.

Nastavení pravého okraje zadávaného v poli **Right Margin**, které specifikuje, kde se bude v kódu naznačovat, že by řádek už měl skončit, doporučuji nechat na standardních 80 znacích. Dlouhé řádky jsou známkou nedbale psaného kódu.

Někdo svoji neochotu řízeně zalamovat řádky maskuje nastavením automatického zalamování řádků po dosažení pravého okraje, které se zadává v seznamu **Line Wrap**. Můžete zadat, že chcete řádek zalomit kdekoliv (**Anywhere**), anebo jen mezi slovy (**After words**). Já však preferuji automatické zalamování vypnuté (**Off**).

Karta Code Completion

Na kartě **Code Completion** zadáváte svá přání, jak by vám měl editor napovídat při tvorbě kódu. S nápovědou aktivovanou stiskem kombinace CTRL+MEZERA jsme se potkali již v *BlueJ*. *NetBeans* ale nabízejí nápovědu na mnohem vyšší úrovni odpovídající požadavkům profesionálních programátorů.

Language

V rozbalovacím seznamu **Language** zadáváte (programovací) jazyk, pro nějž byste chtěli nastavit parametry průběžné nápovědy.

Při zadání **All Languages** nastavujete obecné zadání pro všechny jazyky. Konkrétně zde můžete nastavit:

- ☞ **Auto Popup Completion Window** určuje, zda vůbec budete požadovat, aby vám editor při psaní kódu napovídal. Určitě zaškrtnout.
- ☞ **Auto Popup Documentation Window** určuje, zda se spolu s nápovědou bude automaticky objevovat i okno s dokumentací nabídnuté třídy, metody či atributu. Doporučuji zaškrtnout.
- ☞ **Display Documentation Next to Completion** určuje, zda se bude dokumentace objevovat vedle seznamu nabízených hodnot (zaškrtnuto), nebo někde nad ním či pod ním. Vyberte si podle svého gusta, já nezaškrťávám.
- ☞ **Insert Single Proposals Automatically** určuje, zda se bude vůbec něco nabízet v případě, kdy si je editor jistý, jaká hodnota na dané místo patří. Je-li si editor jistý, tak na požádání rovnou doplní potřebnou hodnotu a už vás neobtěžuje dotazy. Mně to vyhovuje, takže zaškrťávám.
- ☞ **Case Sensitive Code Completion** určuje, zda bude respektována velikost zadávaných znaků. Mně osobně vyhovuje, když IDE reaguje na písmena, a ne na jejich velikost, takže nezaškrťávám.
- ☞ **Show Deprecated Members in Code Completion** určuje, zda budou nabízeny i zavržené (deprecated) třídy a jejich členy. Jako začátečníci byste měli používat pouze perspektivní konstrukce, takže doporučuji nezaškrťávat.

- ☞ **Insert Closing Brackets Automatically** určuje, zda se má po zapsání otevírací závorky (uvozovky, apostrofu) automaticky doplnit také zavírací. Mně to vyhovuje, takže zaškrťávám.

Při zadání volby **Java** se objeví specializovanější sada možností:

- ☞ **Guess Filled Method Arguments** určuje, že při nabídce doplňování parametrů metod bude editor nabízet proměnné z daného kontextu. Úspěšnost jeho odhadu, která proměnná na dané místo patří, je tak kolem 40 % a záleží na způsobu psaní zdrojového kódu. Když se ale trefí a vy už nemusíte nic psát, je to příjemné.
- ☞ **Auto Popup Triggers for Java** určuje, čím můžete automaticky aktivovat nápovědu v průběhu psaní. Implicitně je v poli tečka, takže jakmile napíšete v kódu tečku, editor začne napovídat, co byste za ni mohli napsat.
- ☞ **Auto Popup on Typing Any Java Identifier Type** určuje, zda se automatické doplňování bude aktivovat i při zapisování zcela nových identifikátorů. Pak editor většinou nabízí přidat na konec identifikátoru název (případně část názvu) jeho datového typu. Někdy se to hodí, takže nabídku přijmete, jindy vás bude obtěžovat. Zaškrtnutí nechám na vás – já ji mám zaškrtnutou.
- ☞ **Completion Selectors for Java** určuje, jaké znaky budou potvrzovat nabídnutou možnost. Zadáte-li libovolný z uvedených znaků, bude editor považovat svoji nabídku za přijatou a nebude identifikátor doplňovat o další vámi psané znaky.
- ☞ **Subword completion** umožňuje doplňování i u částí slov. To je novinka *NetBeans* 8.0, na kterou jsem si ještě nezvykl, takže já zatím nezaškrťávám. Zkuste zaexperimentovat, třeba se vám líbit bude.
- ☞ Dvoukartový seznam **Package /classes** je další novinkou verze 8.0. Umožňuje zadat balíčky, jejichž obsah se nebude (karta **Exclude**) nebo naopak určitě bude (karta **Include**) zobrazovat v seznamu nabízených identifikátorů. Ve standardní knihovně je totiž řada tříd, které se vyskytují ve více balíčcích. Rozhodnete-li se např. vyvíjet GUI (grafické uživatelské rozhraní) v doporučené knihovně *JavaFX*, asi nebudete chtít, aby vám editor nabízel stejnojmenné třídy z historického balíčku `java.awt`.

Karta Code Templates

Na této kartě můžete zadat nejrůznější zkratky, které se po zadání rozvinou do části kódu. Např. napíšete-li v kódu `sout` a stisknete tabulátor, napíše se

```
System.out.println("");
```

a kurzor se umístí mezi uvozovky. Napíšete-li `psvm` (zkratka z `public static void main`), vloží se do kódu hlavní metoda programu. Takovýchto zkratek je připravena celá záplava a sami si můžete doplnit další.

Karta Hints

Na této kartě si můžete nastavit, na jaké programátorské prohřešky vás má editor upozorňovat. Skoro si říkám, že byste si měli jako začátečníci zaškrtnout všechny, protože byste se měli naučit nedopouštět se žádných programátorských prohřešků. Až budete zkušenější, jistě odhadnete, kdy je výhodnější některou ze zásad porušit, a kdy jde pouze o programátorovu lenost napsat kód správně.

Na druhou stranu ale musím uznat, že řada z hlídaných prohřešků není obecně považována za tak vážné a prosazují je pouze některé skupiny programátorů. Udělal jsem proto malou probírku, a kdo bude importovat moje nastavení, bude s ním importovat i tato doporučení.

Programátorské prohřešky, o nichž jsem hovořil, nejsou syntaktické chyby. Jsou to zlozvyky, které zvyšují pravděpodobnost zanesení chyby do programu. Prostřednictvím těchto narážek či náznaků vás vývojové prostředí jemně upozorňuje, že (v horším případě) porušujete dobré mravy, anebo jenom plně nevyužíváte možností jazyka, které vám umožňují naprogramovat některé obraty elegantněji a/nebo efektivněji.

Karta Highlighting

Na této kartě zaškrťáváte, či výskyty v kódu chcete zvýraznit v okamžiku, kdy nad danou entitu najedete kurzorem. Osobně doporučuji zaškrtnout vše. Když pak najedete např. nad identifikátor proměnné, zvýrazní se v daném kontextu všechny výskyty dané proměnné. To může být někdy velice užitečné, zvláště při hledání chyb.

Karta Macros

Makra jsou další užitečná pomůcka pro zefektivnění psaní kódu. Makra můžete samozřejmě zadávat i v průběhu psaní v editoru, ale jednou za čas se hodí i možnost upravit přímo jejich kód. Tady tak můžete učinit.

Karta OnSave

Na této kartě můžete nastavit chování *NetBeans* při ukládání souborů. Můžete nastavit zásady platné pro všechny jazyky a pak případně některé speciální zásady pro nějaký konkrétní jazyk. Já preferuji jednotné nastavení pro všechny.

Seznam **Reformat** umožňuje zadat, jestli se má ukládaný soubor ihned automaticky zformátovat. Já se snažím hned při psaní naformátovat programy tak, aby byly co nejpřehlednější, a nestojím o to, aby se mi v tom pak nějaký automat vrtal. Na druhou stranu se ale setkávám se studenty, jejichž kód je tak neskutečně nepřehledný, že bych jim nastavení automatického formátování při ukládání souboru vřele doporučoval.

Seznam **Remove Trailing Whitespaces From** umožňuje zadat, zda se při ukládání budou odstraňovat případné koncové mezery na řádcích. Vzhledem k tomu, že tyto mezery jsou v naprosté většině případů opravdu zbytečné, mám nastaveno jejich automatické odstraňování. Zatím jsem se nesetkal se situací, kdy bych potřeboval ponechat nějakou mezeru na konci řádku.

Karta Spellchecker

Tato karta vám umožní zadat vlastní slovník, vůči němuž se bude kontrolovat obsah zadávaných HTML stránek a dokumentačních komentářů. S *NetBeans* se instaluje slovník pro angličtinu, ale budete-li chtít, můžete přidat i slovník pro češtinu či slovenštinu. Já používám slovníky převzaté z editoru PSpad, které můžete stáhnout na adrese <http://www.pspad.com/cz/download.php>.

2.9 Fonts & Colors – nastavení písma a barev

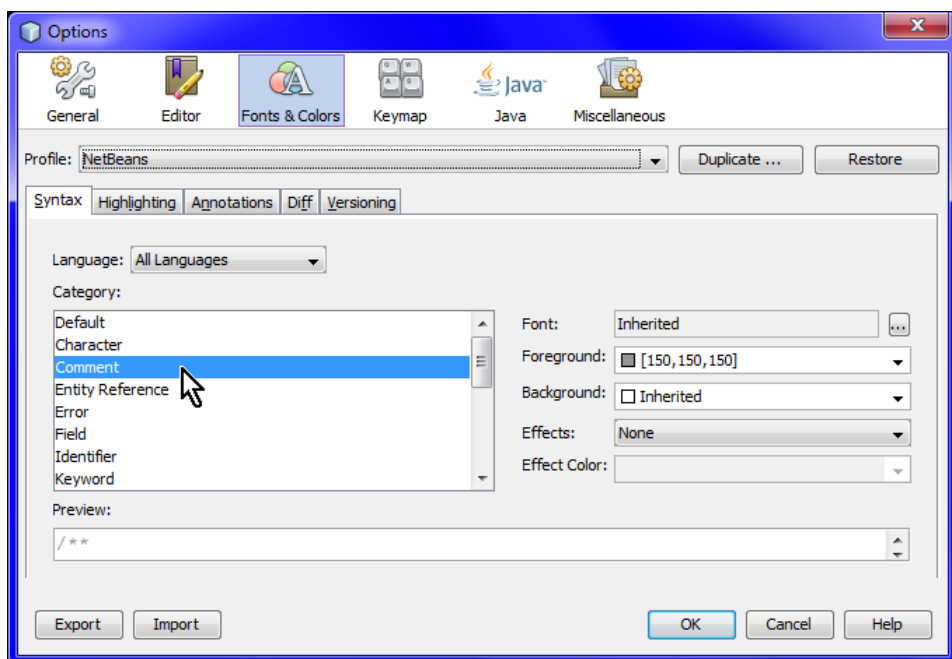
V oblasti **Fonts & Colors** můžete zadat, jaké písmo má používat editor a jakou má mít barvu. Možností je opět celá řada, ale já bych vás chtěl upozornit na dvě: na nastavení optimálního písma a na možnost změny vybarvení komentářů. Obě se nastavují na kartě **Syntax** (viz obrázek 2.13).

Nastavení písma

Pokud vám použité písmo vyhovuje, můžete tuto pasáž přeskóčit. Já ale v programech nemám rád písma, u nichž se špatně rozlišuje nula od písmene O a jednička od malého l (L), případně velkého I (i). Ve světě proto vzniklo několik písem vyladěných tak, aby se v nich dobře psaly (a četly) programy.

Používáte-li *Microsoft Windows*, měli byste mít v systému instalované písmo *Consolas*, které *Microsoft* vyvinul speciálně pro programátory. Používáte-li jiný operační systém, můžete instalovat např. písmo *Anonymous Pro*, které si můžete stáhnout na adrese <http://www.ms-studio.com/FontSales/anonymouspro.html>.

Nastavení společného programátorského písma je jednoduché – vlevo v seznamu **Category** nastavte kategorii **Default** a stiskněte tlačítko vpravo vedle pole **Font**. V následně otevřeném dialogovém okně pak zadejte požadované písmo (přesněji vyberte z instalovaných písem to, které vám bude nejvíce vyhovovat). Nezádáte-li něco jinak, tak všechny ostatní kategorie zadané písmo zdědí.

Obrázek 2.13

Dialogové okno pro nastavování písma a barvy různých textů

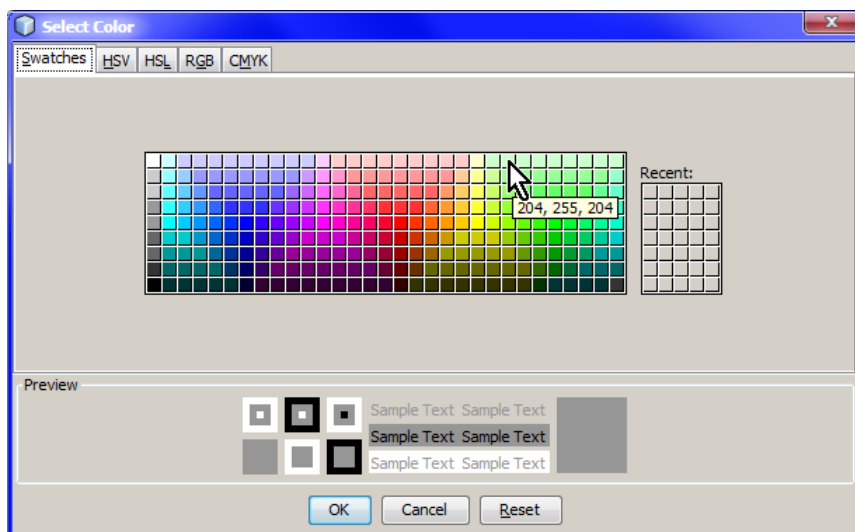
Vybarvení komentářů

V implicitním nastavení mají komentáře světle šedou barvu. Podle mne je toto nastavení nepříjemně nevýrazné, takže když se do nich chce člověk začíst, musí se dost soustředit. Když chce naopak studovat okolní kód, špatně rozlišuje, kde končí komentář a kde začíná kód, protože se od sebe liší jen nepatrně.

Rozhodl jsem se proto, že komentáře ve svých programech odliším barvou pozadí. Protože jsem si v *BlueJ* zvykl na zelené dokumentační komentáře, rozhodl jsem se pro černé písmo na světle zeleném pozadí. Podle mne toto nastavení celý program výrazně zpřehlednilo a mohu vám je vřele doporučit.

Chcete-li si změnit vybarvení kódu podle mého doporučení, postupujte následovně:

1. V seznamu **Category** klepněte na položku **Comment** (viz obrázek 2.13). V pravé části dialogového okna se objeví nastavení písma komentářů. Jak si můžete přejít, v aktuálním nastavení se písmo (font) i barva pozadí (background) dědí (inherited) od implicitního nastavení. Pro popředí je nastavena šedá barva. Písmo ponecháme, ale změníme barvu pozadí a popředí.
2. Barvu popředí nastavte na implicitní. Klepněte proto na rozbalovací šipku políčka **Foreground** a na konci rozbaleného seznamu klepněte na položku **Inherited**.
3. Barvu pozadí nastavte na naši oblíbenou. (Já ji mám nastavenou na zelenou, ale vy si ji můžete nastavit podle svých preferencí.) Klepněte proto na rozbalovací šipku políčka **Background** a budete-li se stejně jako já domnívat, že nabídnuté barvy jsou pro pozadí příliš výrazné, klepněte na konci seznamu na položku **Custom**.
4. Otevře se standardní okno Javy pro nastavování barvy se základní paletou barev (viz obrázek 2.14). Při ukázání na kteroukoliv z nich se u kurzoru myši objeví velikost jejích RGB komponent. Nebude-li vám vyhovovat žádná barva z nabídnuté palety, klepněte na kartu sady parametrů, jejichž prostřednictvím chcete barvu nastavit, a zadejte požadovanou barvu. Své zadání potvrďte.

Obrázek 2.14

Standardní dialogové okno Javy pro nastavování barvy